

V tej številki:

Uvodnik	2
Koledar prihajajočih srečanj	2
Kako katalogizatorji določijo ali identificirajo vsebino dokumenta?	3
Domoznanstvo v splošnih knjižnicah	4
Stanje domoznanstva v splošnih knjižnicah v Sloveniji na dan 31. 12. 2009	7
Prvo srečanje konzorcijev Centralne tehniške knjižnice Univerze v Ljubljani	10
Konferenca ABDOS	14
Rim - Vatikan	15
Regionalno srečanje ISBN	21
Knjižnica – komunikacijsko in multikulturno središče lokalne skupnosti	23
Informacijska pismenost v visokem šolstvu	26
Pustite knjižnice pri miru, saj ne razumete njihove vrednosti	28
Fani Pahovnik razstavlja v MKI	32

Uvodnik

Namesto uvodnika sem tokrat pripravila »opomnik«, če ste skozi poletje zgrešili kate-rega od obvestil. Ne glede na to ali ste že zaključili z glavnino letošnjega dopustovanja ali pa vas čaka še kak dan oziroma teden sprostitev, ne spreglejte naslednjih datumov:

- **2. september** je rok za prijavo na strokovno **posvetovanje Bralnega društva Slovenije** (več na spletni strani BDS),
- s prijavo na **strokovno posvetovanje ZBDS** pred **3. septembrom** si boste zagotovili nižjo kotizacijo (več na spletni strani ZBDS),
- **10. september** je zadnji dan, ko se lahko prijavite za udeležbo na **strokovnem srečanju Društva šolskih knjižničarjev Slovenije** z občnim zborom (več na spletni strani Društva šolskih knjižničarjev Slovenije),

- do **10. septembra** je potrebno predlagati kandidate za **Čopove diplome in Čopova priznanja** (več na spletni strani ZBDS),
- do **15. septembra** oddajte prijavo za udeležbo na strokovnem srečanju z mednarodno udeležbo **Knjižnica - igrišče znanja in zabave** (več na www.projekt-beri.si),
- do **15. septembra** lahko prispevate **kazalke za natečaj ZBDS** (več na spletni strani ZBDS).

Prispevke za objavo v Knjižničarskih novicah lahko oddate kadarkoli.

Damjana Vovk

OBVESTILA

Koledar prihajajočih srečanj

TUJINA

(izbor za obdobje september – oktober 2011)

- **1.-2.9.2011**, Passau, Nemčija, 12th European Conference on Knowledge Management - ECKM 2011, <http://academic-conferences.org/eckm/eckm2011/eckm11-home.htm>
- **8.-9.9.2011**, Zürich, Švica, 2011 International Symposium on Health Information Management Research, <http://www.ishimr2011.com/>
- **13.-15.9.2011**, České Budějovice, Češka, The Libraries of the Present 2011, [http://www.svkos.cz/sdruk/konference-knihovny-soucasnosti/](http://www.svkos.cz/sdruk/konference-knihovny-soucasnosti/clanek/konference-knihovny-soucasnosti/)
- **15.-17.9.2011**, Vannes, Francija, Congrès de l'ADBU, http://www.adbu.fr/article.php3?id_article=713
- **19.-20.9.2011**, Haag, Nizozemska, Classification & Ontology - Formal Approaches and Access to Knowledge: International UDC Seminar 2011, <http://seminar.udcc.org/2011/index.htm>
- **19.-21.9.2011**, Chicago, ZDA, 12th Interlending and Document Supply Conference: Resource Sharing in the Digital Age, <http://ilds2011.org/>
- **21.-23.9.2011**, Mykonos, Grčija, 4th World Summit on the Knowledge Society (WSKS 2011), <http://wskos.org/>
- **21.-23.9.2011**, Haag, Nizozemska, 11th International Conference on Dublin Core and Metadata Applications (DC-2011), <http://dcevents.dublincore.org/index.php/IntConf/dc-2011>
- **23.-24.9.2011**, Praga, Češka, Europe's 7th Information Architecture Summit (euroIAVII), <http://www.euroia.org/>
- **26.-28.9.2011**, Berlin, Nemčija, Public Knowledge Project Scholarly Publishing Conference 2011, <http://pkp.sfu.ca/ocs/pkp/index.php/pkp2011/pkp2011>
- **26.-28.9.2011**, Berlin, Nemčija, Theory and Practice of Digital Libraries, <http://www.tpd12011.org/>
- **26.-28.9.2011**, Melbourne, Avstralija, 6th International Conference on Digital Information Management, <http://www.infotoday.com/calendar.asp#201109>
- **26.-30.9.2011**, Zadar, Hrvaška, Summer School in the Study of Historical Manuscripts, <http://ozk.unizd.hr/summerschool2011/>
- **29.9.-2.10.2011**, St. Louis, ZDA, LITA National Forum 2011, http://lib.skidmore.edu/library/LITA_Proposal.html
- **29.9-3.10.2011**, Dodekanisa, Grčija, International Conference on Integrated Information, IC-ININFO 2011, <http://www.icininfo.net/>
- **3.-8.10.2011**, Atene, Grčija, DL.org Autumn School on Digital Libraries and Digital Repositories: Modelling, Best Practices, and Interoperability, <http://www.dl.org.eu/index.php/autumn-school>
- **5.-7.10.2011**, Hague, Nizozemska, 3rd LIBER-EBLIDA Workshop on Digitization of Library Material in Europe, http://www.eblida.org/index.php?mact=Calendar,cntnt01,default,0&cntnt01year=2011&cntnt01month=1&cntnt01event_id=354&cntnt01display=event&cntnt01lang=en_US&cntnt01detailpage=&cntnt01return_id=72&cntnt01returnid=72
- **6.-7.10.2011**, Sisak, Hrvaška, Međunarodni stručni skup Festival knjižničarstva »Pokaži što znaš«, http://www.nkc-sisak.hr/?page_id=3383
- **7.-12.10.2011**, New Orleans, ZDA, ASIS&T 2011 Annual Meeting, <http://www.asist.org/conferences.html>
- **10.-12.10.2011**, Chicago, ZDA, 12th Interlending and Document Supply Conference (ILDS), mary.hollerlic@gmail.com
- **16.10.2011**, Zanzibar, Tanzania, 37th IAMSILIC Annual Conference, <http://www.iamslilic.org/news-events>
- **17.-19.10.2011**, Monterey, ZDA, Internet Librarian 2011, <http://www.infotoday.com/conferences.asp>
- **18.-21.10.2011**, Innsbruck, Avstrija, 31. Österreichische Bibliothekartag, http://www.uibk.ac.at/ulb/bibliothekartag_11/
- **24.-27.10.2011**, Peking, Kitajska, International Conference on Asia-Pacific Digital Libraries (ICADL 2011), <http://www.icadl2011.org/>
- **26.-28.10.2011**, Pariz, Francija, International Conference on Computer and Information Science, <http://www.waset.org/conferences/2011/paris/iccis/>
- **27.-28.10.2011**, London, VB, Internet Librarian International 2011, <http://www.internet-librarian.com/2011/>

Kako katalogizatorji določijo ali identificirajo vsebino dokumenta?

Kljub dolgi tradiciji organizacije informacij v knjižnicah in drugih informacijskih institucijah je malo znanega o tem, kako proces določanja vsebine dokumenta dejansko poteka. Magistrsko delo **Jelke Kos** z naslovom **Proces vsebinske analize pri katalogizaciji knjižničnega gradiva na primeru visokošolskih knjižnic** odgovarja na vprašanje, kako katalogizatorji določijo ali identificirajo vsebino dokumenta. Namen magistrskega dela je spoznavanje in razumevanje procesa vsebinske analize, predvsem kognitivnih procesov, ki se pojavljajo pri določanju vsebine dokumentov. Razumevanje postopka bi utegnilo prispevati k razvoju izobraževanja katalogizatorjev, posledično vplivalo na izboljšanje vsebinske obdelave in s tem na iskanje po vsebini v knjižničnih katalogih.

Pri določanju vsebine dokumenta se med drugim postavlja vprašanje: kaj je dejansko vsebina dokumenta. Zanimivi so različni pristopi k določanju vsebine dokumenta, ki jih avtorica povzema po literaturi:

- pozitivistični, bibliometrični in statistični pristopi k določanju vsebine dokumentov,
- subjektivistični vidik določanja vsebine dokumentov,
- v dokument usmerjen pristop k določanju vsebine,
- v vsebino usmerjen pristop k določanju vsebine,
- v uporabnike oz. zahtevo usmerjen pristop k določanju vsebine,
- v domeno usmerjen pristop k določanju vsebine,
- na lingvistiki osnovani pristopi k določanju vsebine.

Cilji raziskave so bili ugotoviti:

- (1) kateri deli dokumenta so ključni pri procesu vsebinske analize,
- (2) kateri pristopi k določanju vsebine so prisotni pri procesu vsebinske analize,
- (3) katere značilnosti so ključne pri procesu vsebinske analize,
- (4) kateri so koraki in kognitivni procesi pri procesu vsebinske analize in
- (5) ali in kako se proces vsebinske analize pri katalogizatorjih iz slovenskih visokošolskih knjižnicah razlikuje od procesov, opisanih v učbenikih in standardu ISO.

Jelka Kos ugotavlja, da so katalogizatorji, ki so sodelovali pri raziskavi, večinoma pregledali naslov, kazalo vsebine, uvod/predgovor in pregledali ter prelistali celotno knjigo. Pri udeležencih raziskave je prevladoval v dokument usmerjen pristop k določanju vsebine. Pri procesu določanja vsebine pa so bili opaženi štirje koraki: vnos podatkov, obdelava podatkov, zgoštev besedila in zaključek določanja vsebine.

V kvalitativni raziskavi je sodelovalo deset katalogizatorjev iz devetih slovenskih visokošolskih knjižnic. Za zbiranje podatkov sta bili uporabljeni dve različni metodi: opazovanje z metodo glasnega premišljevanja in pisanje dnevnika.

Raziskavo procesa vsebinske analize pri katalogizaciji knjižničnega gradiva na primeru visokošolskih knjižnic je mag. Jelka Kos opravila pod mentorstvom dr. Alenka Šauperl na Oddelku za bibliotekarstvo, informacijsko znanost in knjigarstvo na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani.

Povabljeni k zanimivemu branju!

Darija Rozman
Narodna in univerzitetna knjižnica

Domoznanstvo v splošnih knjižnicah

zakonske in podzakonske podlage za zbiranje, obdelavo, varovanje in posredovanje domoznanskega gradiva

Med drugimi nameni splošne knjižnice opredeljujejo *Standardi za splošne knjižnice* tudi oblikovanje zbirke domoznanskega gradiva in informacij. Domoznanska zbirka je za potrebe lokalne skupnosti, njeno kulturo in družbo širše, prav gotovo najpomembnejša zbirka vsake splošne knjižnice. Vključuje knjižnično gradivo, ki izpolnjuje vsaj enega od kriterijev, ki se navezujejo na območje, katerega knjižnica pokriva s svojo domoznansko dejavnostjo:

- se po vsebini nanaša na območje,
- je nastalo na tem območju,
- so ga ustvarili avtorji s tega območja.

Del domoznanske zbirke so lahko tudi zasebne knjižnice pomembnih osebnosti oziroma zbiralcev, ki izhajajo iz tega območja.

Glede na navedeno, je domoznanska zbirka splošne knjižnice tista, za katero le-te zaradi svoje mreže krajevnih knjižnic, bibliobusov, postajališč premičnih zbirk in izposojevališč najlažje in najtemeljiteje poskrbijo, da se ustvarjalnost ohranja iz roda v rod ter da je dostopna najširši javnosti. Danes poleg fizične dostopnosti, vse bolj z digitalizacijo gradiva in javno dostopnostjo preko spleta – najsi bo s spletne strani knjižnice, portala Kamra, dLib-a...

V pričujočem članku so navedene zakonske in podzakonske podlage s tistimi členi, ki opredeljujejo izvajanje domoznanstva v slovenskih splošnih knjižnicah. Te so tako zakonsko zavezane, da le-tega zbirajo, obdelujejo, varujejo in posredujejo javnosti. Lokalne skupnosti in država pa sta to nalogo dolžni financirati.

Zakon o knjižničarstvu (ZKnj -1) UL RS 87/01 v poglavju 1. Splošne knjižnice v 16. členu določa, da splošne knjižnice, ki izvajajo knjižnično dejavnost za prebivalstvo v svojem okolju, v okviru javne službe iz 2. člena tega zakona **zbirajo, obdelujejo, varujejo in posredujejo domoznansko gradivo. Za strokovno obdelavo in hranjenje nacionalno pomembnega domoznanskega gradiva** splošne knjižnice upoštevajo **navodila nacionalne knjižnice** (24. in 33. člen). Splošna knjižnica posamezne naloge iz druge alineje lahko prenese na osrednjo območno knjižnico ali v soglasju z njo na drugo knjižnico s tega območja. Osrednja območna knjižnica je splošna knjižnica, ki na podlagi pogodbe z ministrstvom, pristojnim za kulturo, v soglasju s svojim ustanoviteljem opravlja za širše območje posebne naloge. Ena izmed njih je **koordiniranje zbiranja, obdelave in**

hranjenja domoznanskega gradiva za svoje območje (27. člen).

Zelo pomembno določilo v ZKnj je način financiranja, v okvir katerega nedvoumno, kot del dejavnosti splošnih knjižnic, sodi tudi domoznanska dejavnost. »Če več občin soustanovi splošno knjižnico ali posamezna občina sklene pogodbo o zagotavljanju knjižnične dejavnosti na svojem območju s splošno knjižnico v drugi občini, se finančna obveznost za skupne stroške razdeli na te občine premosorazmerno s številom njihovih prebivalcev, medtem ko stroške knjižnične dejavnosti, ki nastanejo neposredno na območju občine, krije vsaka občina sama.

Občine zagotavljajo sredstva za sofinanciranje nakupa knjižničnega gradiva v dvanajstih v skladu s pravilnikom iz 36. člena tega zakona in glede na število prebivalcev občine.

Občine zagotavljajo sredstva za materialne stroške in nakup gradiva v skladu s sprejetim finančnim načrtom knjižnice.

Skupni stroški iz prvega odstavka tega člena obsegajo predvsem materialne stroške in stroške dela, povezane z izborom, nabavo in obdelavo knjižnične-

ga gradiva, z uporabo referenčne zbirke in bibliobusa ter z delovanjem skupnih služb.

V dvomu, ali določeni stroški sodijo med skupne stroške, odloči minister, pristojen za kulturo« (53. člen).

V 6. členu *Pravilnika o osrednjih območnih knjižnicah UL RS 88/03* je določeno, da ima območna knjižnica lahko domoznansko zbirko za celotno območje, če je taka zbirka posledica zgodovinskega razvoja in če za to dejavnost pridobi soglasje občin, na območju katerih izvaja dejavnost območne knjižnice. **Občine so dolžne odobriti take zbirke, če njihove osrednje knjižnice domoznanske dejavnosti ne izvajajo na lokalnem nivoju.**

V nadaljevanju Pravilnik v 11. členu poglavja **IV.** določa **koordinacijo zbiranja, obdelave in hranjenja domoznanskega gradiva in sicer pravi:** »**Območna knjižnica načrtuje in koordinira pridobivanje domoznanskega gradiva za knjižnice na svojem območju, zlasti gradiva, ki se zbira v skladu z zakonodajo o obveznem izvodu.**« Izvaja informiranje zavezancev za obvezni izvod in posreduje nacionalni knjižnici informacije o zavezancih s svojega območja.

Območna knjižnica seznanja uporabnike z drugimi domoznanskimi zbirkami (tudi v sorodnih kulturnih zavodih, zlasti muzejih in arhivih) na območju (12. člen). **Območna knjižnica je dolžna organizirati bibliografsko obdelavo vseh vrst domoznanskega gradiva s svojega območja v sistemu**

COBISS, tudi polpublicirane-ga gradiva, serijskih publikacij in člankov, po kriterijih, določenih za potrebe Slovenske bibliografije. Bibliografska obdelava tega gradiva se zagotavlja v knjižnicah, ki to gradivo zbirajo (13. člen).

Območna knjižnica določi vrste domoznanskega gradiva, katerih bibliografska obdelava ima prednost in roke za njihovo obdelavo v sistemu COBISS. Izvaja normativno kontrolo in nudi pomoč drugim knjižnicam pri razreševanju identitete lokalnih avtorjev in gesel. Posebno pozornost posveča polpubliciranemu gradivu in elektronskemu gradivu (14. člen). **Nacionalna knjižnica strokovno koordinira izvajanje domoznanske dejavnosti, tako da evidentira zbirke domoznanskega gradiva v državi in jih statistično predstavlja,** izvaja normativno kontrolo avtorjev in gesel, določa kriterije za izbor publikacij in člankov za potrebe Slovenske bibliografije, določa kriterije za hranjenje gradiva. **V sodelovanju z območnimi knjižnicami izobražuje zaposlene za potrebe izvajanja domoznanske dejavnosti** (15. člen).

***Pravilnik o pogojih za izvajanje knjižnične dejavnosti kot javne službe UL RS 73/03* določa v 12. členu, da** »**Splošna knjižnica lahko za opravljanje nalog na domoznanskem in informacijskem področju oziroma za opravljanje dejavnosti za skupine uporabnikov s posebnimi potrebami, tudi v sodelovanju z drugimi knjižnicami, organizira posebne zbirke knjižničnega gradiva, vendar le takrat, ko ima naj-**

manj 5000 naslovov takega gradiva.«

Čeprav Pravilnik določa, da je knjižnična zbirka splošne knjižnice urejena tako, da omogoča prost dostop do večine gradiva in učinkovito samostojno uporabo, območna knjižnica pa tako, da omogoča prost dostop do večine aktualnega gradiva in da ima vsaka splošna knjižnica referenčno gradivo v prostem pristopu, je **domoznansko gradivo postavljeno ločeno od ostalih delov knjižnične zbirke, tudi če ni organizirano v posebno zbirko** (13. člen).

Strokovni delavci, ki vodijo strokovno delo knjižnice ali izvajajo izbor gradiva za nakup in izločanje, bibliografsko obdelavo, posredovanje informacij, promocijske in izobraževalne storitve za uporabnike, domoznans-tvo ali vodijo dejavnosti oziroma posebne zbirke, morajo biti bibliotekarji ali višji knjižničarji (14. člen).

Za opravljanje dodatnih nalog iz 16. člena ZKnj ima knjižnica še vsaj po 0,32 strokovnega delavca za vsako od nalog navedenega člena, ki jo izvaja. V to kvoto sodi naloga zbiranja, obdelave, varovanja in posredovanja domoznanskega gradiva.

Za opravljanje dejavnosti domoznanske zbirke pa ima 1 strokovnega delavca na prirast 5.000 enot domoznanskega gradiva letno, ob manjšem prirastu pa sorazmerno manj.

Za opravljanje posebnih nalog v **osrednji območni knjižnici** ima splošna knjižnica zaposlene

vsaj 3 strokovne delavce z najmanj univerzitetno izobrazbo. Za opravljanje nalog iz 27. člena zakona ima zaposlene delavce za področja katalogizacije in posredovanja informacij, svetovanja pri organizaciji knjižnične mreže, načrtovanja in usklajevanja računalniškega sistema ter **koordinacije domoznanske dejavnosti** in izločanja gradiva. Soglasje k sistemizaciji knjižnic za del dejavnosti, namenjen izvajanju nalog osrednje območne knjižnice, izda ministrstvo, pristojno za kulturo.

Standardi za splošne knjižnice (za obdobje od 1. maja 2005 do 30. aprila 2015) v poglavju 4.2 določajo, da se posebna ali **domoznanska zbirka knjižničnega gradiva oblikuje ločeno, kadar ima knjižnica najmanj 3.000 naslovov takega gradiva.**

Skupina domoznancev iz osrednjih območnih knjižnice (v

nadaljevanju OOK) je skupaj s kolegi iz UKM (kar je specifična v tej skupini, ker UKM zgodovinsko pokriva domoznanstvo na območju Štajerske) izvedla po splošnih knjižnicah na svojem območju anketo: **Stanje domoznanstva na dan 31. 12. 2009.** To je druga tovrstna anketa, nekoliko modificirana, glede na spoznanja in dileme pri izvedbi prve za leto 2006. Rezultate oz. analize za leto 2009 bomo objavili glede na posamezno območje (Tabela 1) v Knjižničarskih novicah.

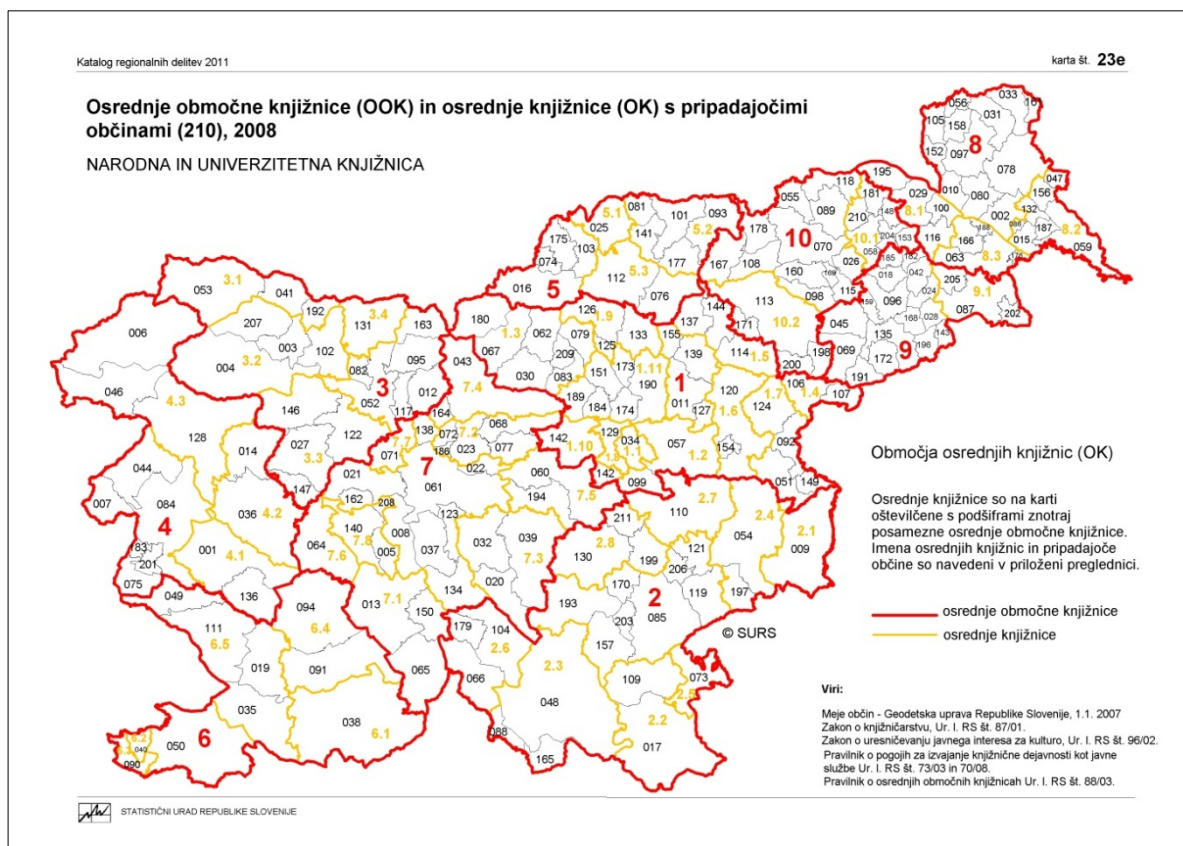
Za potrebe tega vprašalnika smo šteli le domoznansko gradivo, ki ga je knjižnica inventarizirala in označila kot del posebne, to je domoznanske zbirke. Pri štetju knjižničnega gradiva, ki je vključeno v domoznansko zbirko, nismo upoštevali uradnih publikacij lokalnih oblasti.

Za boljšo predstavnost je na zemljevidu Slovenije narejena razdelitev na deset knjižničnih

območij. Karto 1 je, na osnovi najnovejših podatkov glede razdelitev po občinah, izdelal SURS-u v sodelovanju z NUK-om v začetku leta 2011.

Osrednje območne knjižnice so v drugi polovici leta 2010 obvestile splošne knjižnice na svojem območju, da je na spletnem naslovu: <http://www.1ka.si/a/2517> dostopen vprašalnik. Ker so nekatere splošne knjižnice kadrovsko podhranjene, se je izpolnjevanje ankete precej zavleklo v začetek leta 2011. Knjižnice so imele tudi težave pri uporabi spletne ankete, čeprav so jim bili v pomoč domoznanci iz OOK-jev. Po končanem zbiranju podatkov je prišlo do nekaterih napak, zato je bila potrebna ponovna kontrola pravilnosti podatkov.

Aleš Klemen iz Mestne knjižnice Ljubljana je zbral vse izpolnjene vprašalnike, jih uredil po območjih in prenesel v ustrezne pro-

Karta 1: OOK in OK s pripadajočimi 210 občinami (ustanovljene do leta 2008)

Tabela 1: Knjižnična območja, območne knjižnice s sedežem in številom osrednjih knjižnic na območju – stanje 2011

Knjižnično območje	Osrednja območna knjižnica (OOK)	Sedež OOK	Število osrednjih knjižnic v območni mreži
1 CELJSKO	Osrednja knjižnica Celje	CELJE	11
2 DOLENJSKO	Knjižnica Mirana Jarca Novo mesto	NOVO MESTO	8
3 GORENJSKO	Osrednja knjižnica Kranj	KRANJ	4
4 GORIŠKO	Goriška knjižnica Franceta Bevka Nova Gorica	NOVA GORICA	3
5 KOROŠKO	Koroška osrednja knjižnica dr. Franca Sušnika	RAVNE NA KOROŠKEM	3
6 OBALNO-KRAŠKO	Osrednja knjižnica Srečka Viharja, Koper	KOPER	5
7 OSREDNJSLOVENSKO	Mestna knjižnica Ljubljana	LJUBLJANA	8
8 POMURSKO	Pokrajinska in študijska knjižnica	MURSKA SOBOTA	3
9 SPODNJEPODRAVSKO	Knjižnica Ivana Potrča Ptuj	PTUJ	1
10 ŠTAJERSKO	Mariborska knjižnica	MARIBOR	2
Skupaj	10		48

grame za prenos ter nadaljnjo delo za analizo anketnih vprašalnikov. Izpolnjeni vprašalniki so dostopni na spletni strani CeZaR.

Predlog za izdelavo analize

podatkov domoznanskega vprašalnika sta pripravila Aleš Klemen in Anja Frković iz Mestne knjižnice Ljubljana. Koordinatorji domoznanstva po posameznih območjih so nato naredili analize svojega območja, ki

bodo objavljene v naslednjih številkah.

Milena Bon
Narodna in univerzitetna knjižnica

Stanje domoznanstva v splošnih knjižnicah v Sloveniji na dan 31. 12. 2009

analiza podatkov

OSNOVNO

V anketnem vprašalniku je sodelovalo 58 slovenskih splošnih knjižnic in Univerzitetna knjižnica Maribor (v nadaljevanju UKM¹). Od 58 sodelujočih splošnih knjižnic ima, poleg UKM-a, le 18 knjižnic organiziran samostojen domoznanski oddelek. Praviloma to niso samo osrednje območne knjižnice (v nadaljevanju OOK), ampak tudi osrednje knjižnice (v nadaljevanju OK). Ostale knjižnice imajo organizirano domoznanstvo v okviru drugih oddelkov (največ v okviru izposoje, obdelave ...).

Samo 4 od 58 splošnih knjižnic vodijo ločeno porabo sredstev za nakup domoznanskega gradiva: Knjižnica Jožeta Udoviča Cerknica, Knjižnica Domžale, Goriška knjižnica Franceta Bevka Nova Gorica, Knjižnica Cirila Kosmača Tolmin, štiri knjižnice podatka o ločeni porabi sredstev niso posredovale.

1 V skladu s tradicijo in devetim odstavkom 29. člena Zakona o knjižničarstvu opravlja domoznanske naloge za Štajersko območje, poleg Mariborske knjižnice, tudi Univerzitetna knjižnica Maribor.

Osrednje območne knjižnice namenjajo domoznanski dejavnosti več prostora, kot osrednje knjižnice, kar je tudi razumljivo glede na tradicijo OOK (bivših Študijskih knjižnic). Problem so seveda prostorske kapacitete manjših knjižnic, ki niso mogle načrtno urediti prostorov za to gradivo. Knjižnice navajajo tudi težavo nedokončane obnove posameznih knjižnic, oz. da se obnova še sploh ni začela.

Po kvantiteti domoznanskega gradiva najbolj izstopa UKM, potem večina OOK-jev, od osrednjih knjižnic pa Knjižnica Lendava, Knjižnica Cirila Kosmača Tolmin in Valvasorjeva knjižnica Krško ter Knjižnica Velenje. Večjo težavo navaja Občinska matična knjižnica Gornja Radgona, ki zaradi prostorske utesnjenosti in velikega pomanjkanja kadrov težko opravlja vse zakonsko predpisane naloge.

Pri izvajanju domoznanske dejavnosti prihaja do določenega prekrivanja na področju SV Slovenije. UKM je v vprašalniku, kot območje svoje domoznanske dejavnosti, poleg Štajerskega območja, navedla tudi Spodnjepodravsko in Pomursko območje. Za Štajersko območje so se UKM, Mariborska knjižnica in osrednje knjižnice območja med seboj dogovorile in si razdelile naloge na področju pridobivanja in analitične obdelave serijskih publikacij. Tudi Knjižnica Ivana Potrča Ptuj samostojno in suvereno pokriva domoznansko dejavnost na Spodnjepodravskem območju. Do sivih lis na nekaterih drugih območjih (na primer Koroško območje) prihaja zaradi kadrovske podhranjenosti, ne pa zaradi neusklađenosti med OOK in OK.

ORGANIZIRANOST DOMOZNANSKE DEJAVNOSTI

Večina knjižnic navaja za leto ustanovitve 1966 – 1976, ostali domoznanski oddelki so bili večinoma ustanovljeni med leti 1990 in 2006, vendar so knjižnice domoznansko dejavnost opravljale že prej v okviru drugih oddelkov (Študijski oddelek).

Osrednje območne knjižnice imajo po večini na domoznanskem oddelku zaposlenega vsaj enega delavca s polnim delovnim časom, v osrednjih knjižnicah domoznansko dejavnost opravljajo delavci s skrajšanim delovnim časom, oziroma zaposleni na drugih oddelkih (manjši odstotek svojega časa). Med vsemi knjižnicami vsekakor izstopata Mestna knjižnica Ljubljana, ki ima zaposlenih 10 delavcev s polnim delovnim časom in UKM, ki jih ima 6 (vendar ni OOK, temveč univerzitetna knjižnica).

Knjižnice, ki imajo sistemizirano delovno mesto, imajo v večini tudi zaposlenega bibliotekarja (skladno s 14. členom *Pravilnika o pogojih za izvajanje knjižnične dejavnosti kot javne službe*) s strokovnim izpitom in licenco. V Goriški knjižnici Franceta Bevka in Knjižnici Mirana Jarca Novo mesto imajo delo organizirano drugače in sicer vse domoznansko gradivo, poleg ostalega knjižničnega gradiva, obdelujejo katalogizatorji v obdelavi. Kar 50 knjižnic od 58 pa nima sistemiziranega delovnega mesta samo za domoznanstvo. To pomeni, da več delavcev v knjižnici prevzame del nalog, ki se nanašajo na domoznansko dejavnost.

Nazivi sistemiziranih delovnih mest niso poenoteni. Prav tako bi morale vse knjižnice, ki se ukvarjajo z domoznanstvom, zaradi večje

strokovnosti pri obdelavi in večjega pregleda nad domoznansko dejavnostjo, sistemizirati posebna delovna mesta. Seveda je spet težava predvsem pri osrednjih knjižnicah, saj le-te komaj zadostijo številu zaposlenih za opravljanje služb obdelave in izposoje gradiva. To je naloga odgovornih v slovenskih splošnih knjižnicah, ki bodo morali razvojno načrtovati zaposlovanje za področje domoznanstva glede na obstoječe predpise.

Le 15 knjižnic od 58 svoje zaposlene na področju domoznanstva izobražuje preko neformalnih in formalnih oblik izobraževanja. To so predvsem OOK-ji in Univerzitetna knjižnica Maribor. Izjeme med osrednjimi knjižnicami, ki so navajale podatek, da svoje zaposlene izobražujejo tako na neformalni kot formalni ravni so: Knjižnica Makse Samsa, Osrednja knjižnica Mozirje, Knjižnica Bena Zupančiča Postojna, Kosovelova knjižnica Sežana, Knjižnica Ksaverja Meška Slovenj Gradec, Knjižnica Cirila Kosmača Tolmin in Medobčinska knjižnica Žalec.

Le 2 od 15 knjižnic, ki se poslužujejo zgoraj omenjenih oblik izobraževanja, pa ne izobražujeta svojih zaposlenih v sodelovanju z drugimi sorodnimi inštitucijami (muzeji, arhivi, galerije, ipd.).

IZVAJANJE DOMOZNANSKE DEJAVNOSTI

Osrednje območne knjižnice v sklopu domoznanske dejavnosti pridobivajo, obdelujejo, hranijo in izposojajo domoznansko gradivo, posredujejo domoznanske informacije, organizirajo domoznanske prireditve (domoznanske pogovore, literarne večere ipd.), bibliopedagoške, razstavne in publicistične dejavnosti. Bibliografij v klasični in elektronski obliki ne izvajajo goriška, mariborska in murskosoboška OOK, kljub dejstvu, da ima goriška samostojni domoznanski oddelek. Z izjemo goriške in ljubljanske OOK vse ostale izdelujejo tudi bibliografije lokalnih avtorjev v klasični in/ali elektronski obliki.

Večina slovenskih knjižnic pridobiva in hrani domoznansko gradivo in informacije ter organizira domoznanske prireditve. Nekatere knjižnice ne obdelujejo gradiva, predvsem člankov, zaradi pomanjkanja kadra in ker zaposleni v knjižnicah nimajo opravljenih licenc za vzajemno katalogizacijo. Nekatere knjižnice se ukvarjajo tudi s publicistično in razstavno dejavnostjo.

Večina knjižnic pridobiva glavnino domoznanskega gradiva iz naslova nakupa, pomemben vir

predstavljajo tudi darovi (od 2% v Knjižnici Domžale, Jesenice in Izola do 89 % v knjižnici Antona Sovreta Hrastnik in 90 % v Knjižnici Mozirje²). OOK-ji večinoma pridobivajo domoznansko gradivo iz naslova nakupa, posebnost sta ptujška in deloma celjska knjižnica, kjer gre v razdelku drugo za retrospektivne vnose gradiva v knjižnični katalog. Kot je pričakovano, precejšen delež pridobijo s pomočjo darov, deloma tudi iz naslova obveznega izvoda.

Večina knjižnic skrbi za pravilno zaščito in hranjenje gradiva v skladu z IFLA načeli za hrambo knjižničnega gradiva in ravnanja z njim, izjema so Mariborska knjižnica (OOK) in OK Knjižnice Metlika, Trebnje, Logatec, Radovljica, Idrija in Tolmin.

Načrti OOK-jev za prihodnja tri leta so v večji meri usmerjena v projekte digitalizacije. Pri OK-jih prevladujejo: oblikovanje domoznanskega oddelka, zagotavljanje novih prostorov za izvajanje domoznanske dejavnosti, obdelava neobdelanega gradiva, obdelava člankov in neknjižnega gradiva. Mariborska knjižnica si je zadala skupni načrt vseh knjižnic na območju za izboljšanje in dopolnjevanje izvajanja domoznanske dejavnosti (izdelava lokalnih bibliografij, pridobivanje gradiva, enotna obdelava, izločanje).

DIGITALIZACIJA

V digitalizacijo domoznanskih gradiv so vključeni vsi OOK-ji. Digitalizirano gradivo je dostopno preko portala Digitalne knjižnice Slovenije - dLib, nekaj tudi na portalu KAMRA in lokalno v prostorih knjižnic. OOK-ji so se večinoma lotili digitalizacij fizičnega gradiva (monografskih in serijskih publikacij), v manjši meri ali sploh ne, pa multimedijskega gradiva (zvočnih in video vsebin). Iz dobljenih podatkov žal ni moč ugotoviti, koliko katerega digitaliziranega gradiva je dostopnega preko portalov in koliko le v prostorih knjižnic.

Glede vključenosti OK-jev v digitalizacijo je stanje različno od posameznega območja do območja. Večina OK-jev se v projekte digitalizacije vključuje skupaj z OOK-ji, nekateri tudi samostojno. Nekatero splošno knjižnico se zaradi pomanjkanja kadrov, finančnih sredstev in opreme za projekte digitalizacije ne odločajo. Načrti digitalizacije se osredotočajo večinoma na domoznansko periodiko, redke na stare tiske,

sivo literaturo, slikovne zbirke, še manj pa drugim vrstam gradiva.

Knjižnice bodo tudi v prihodnje izvajale projekte digitalizacije, večinoma tudi s pomočjo partnerskih organizacij.

PRIPOMBE IN PREDLOGI

1. Knjižnice so navajale zelo različne podatke, ker je tudi organizacijska struktura različna. Iz ankete je razvidno, da so nekatere knjižnice za domoznansko dejavnost skrbele že od same ustanovitve, še pred letom 1961, ko se je ta dejavnost institucionalizirala. Zakon o knjižnicah, UL RLS 26/61 je v 6. členu je navajal informativno in dokumentacijsko službo za znanstveno in strokovno delo, s čimer je nastala pravno-formalna podlaga za ustanavljanje navedenih domoznanskih oddelkov.
2. Sistemizirana delovna mesta za domoznansko izpostavljanje v glavnem samo tiste knjižnice, ki imajo domoznansko dejavnost organizirano v okviru samostojnega oddelka.
3. Stanje na področje sistemiziranih delovnih mest je zelo zaskrbljujoče. V glavnem knjižnice ne dosegajo kadrovskih standardov. Predlog: OOK in OK težijo k sistemizaciji delovnih mest strokovnih delavcev za domoznansko področje oziroma opise del in nalog, vezanih na domoznansko dejavnost vnesejo v kataloge delovnih mest. Pri tem sodelujejo med sabo in si nudijo strokovno pomoč.
4. Knjižničarji se izobražujejo v glavnem preko neformalnih oblik izobraževanja, tako znotraj knjižničarske stroke (tečajji, predavanja, delavnice, seminarji...), kakor tudi v sodelovanju z drugimi sorodnimi inštitucijami (muzeji, arhivi, galerije itd.). Predlagamo krepitev internih izobraževanj in izmenjave primerov dobre prakse med OOK-ji in OK-ji.
5. Predlagamo preučitev dobrih in slabih strani posameznih organizacijskih struktur in pripravo konkretnih predlogov za izboljšanje in dopolnjevanje organizacijskega modela posameznih knjižnic.
6. Dejstvo, da velika večina knjižnic ne vodi ločene porabe sredstev za nakup domoznanskega gradiva kaže na to, da je domoznanska dejavnost sestavni del knjižnične dejavnosti in je pogosto v tem segmentu ni mogoče ločeno obravnavati. Zato smo mnenja, da bomo v prihodnjih anketah to vprašanje izločili.

2 V Knjižnici Mozirje je domoznanska zbirka na novoustanovljena in večino predstavlja podarjena zbirka Aleksandra Videčnika.

7. Primerljivih in relevantnih podatkov glede površine knjižnice, namenjene za domoznanstvo, ni možno prikazovati, ker imajo knjižnice domoznansko gradivo zelo različno postavljeno. Predlagamo, da knjižnice v skladu s 13. členom *Pravilnika o pogojih za izvajanje knjižnične dejavnosti kot javne službe*, vzpostavijo priročne zbirke s primarnim domoznanskim gradivom ali ločeno postavitev primarnega domoznanskega gradiva za svoje lokalno območje od ostalih delov knjižnične zbirke. Šele z vzpostavitvijo takšnih zbirk ali ločenih delov knjižnične zbirke bi podatek o površini, ki jo knjižnica namenja domoznanskemu gradivu, postal primerljiv in relevanten.
8. Pomanjkljivi podatki o navajanju zaloge in prirasta nakazujejo problematiko neenotne obdelave domoznanskega gradiva, kar onemogoča primerjavo med posameznimi knjižnicami. Predlagamo vzpostavitev enotnega in transparentnega sistema vsebinske ter formalne obdelave domoznanskega gradiva, ki bi omogočal izdelavo primerljivih statističnih podatkov in izračunov o domoznanskem gradivu na enotnih izhodiščih. Izhodišča, na predlog skupine za domoznanstvo OOK, pripravi skupina strokovnjakov s področja vsebinske in formalne obdelave domoznanskega gradiva. Pri pripravi enotnih izhodišč za vsebinsko

in formalno obdelavo domoznanskega gradiva obvezno sodelujejo tudi predstavniki NUK in IZUM.

9. Predlagamo uskladitev in racionalizacijo poslovanja za Spodnjepodravsko in Pomursko območje v obliki dogovora med UKM in OOK.

Rezultati anketnega vprašalnika so dostopni na spletni strani: <http://cezar.nuk.uni-lj.si/ook/pages/page.php?id=99&psid=15>.

Dragana Lujic in Nina Hriberšek Vuk
Mariborska knjižnica,
Simona Šuler Pandev
Koroška osrednja knjižnica dr. Franca Sušnika Ravne
na Koroškem,
Aleš Klemen in Anja Frković
Mestna knjižnica Ljubljana,
Maja Medic
Knjižnica Mirana Jarca Novo mesto,
Mira Petrovič
Knjižnica Ivana Potrča Ptuj,
Andreja Videc
Osrednja knjižnica Celje
in
Milena Bon
Narodna in univerzitetna knjižnica

POROČILA

Prvo srečanje konzorcijev Centralne tehniške knjižnice Univerze v Ljubljani

Dne 7. aprila 2011 se je v prostorih Univerze v Ljubljani odvijalo prvo srečanje članov konzorcijev CTK. Omeniti velja, da je v letu 2011 v konzorcije CTK skupno včlanjenih preko 70 raziskovalnih, akademskih in drugih javnih inštitucij, med njimi tudi vse slovenske univerze. Skupno je dostopnih več kot 3000 znanstvenih e-revij, 20.000 e-knjig in okoli 25.000 drugih publikacij.

V pozdravnih nagovorih smo udeleženci izvedeli, da gre za informativno srečanje in ne posvetovanje kot tako, saj je bil namen celotnega srečanja predvsem v izmenjavi informa-

cij. Udeležence sta pozdravila tudi rektor Univerze v Ljubljani, **prof. dr. Radovan Stanislav Pejovnik** in direktor Javne agencije za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije **dr. Franci Demšar**. Oba sta izpostavila pomen povezovanja knjižnic za skupno delovanje. Temeljni cilj konzorcijev za dostop do tuje znanstvene literature v naslednjem obdobju je, da ARRS v sodelovanju z visokošolskimi in specialnimi knjižnicami slovenskim raziskovalcem zagotovi optimalen dostop do mednarodne znanstvene literature. Med knjižnicami ni razloga za tekmovanje na tem področju, ampak je potrebno skupno

sodelovanje. Ob koncu uvodnega dela je sledila obljuba, da bo Univerza v Ljubljani knjižnicam stala ob strani pri teh pomembnih projektih.

10

[Konzorciji CTK na razpotju predstavitev okvirnih izhodišč za strategijo konzorcijske nabave v prihodnjih nekaj letih \(Miro Pušnik\)](#)

G. Pušnik nam je v svojem predavanju predstavil zaključke raziskave uporabe elektronskih informacijskih virov v Veliki Britaniji (<http://www.rin.ac.uk/our-work/communicating-and-disseminating-research/e-journals-their-use-value-and-impact>). Uspešnejši raziskovalci

bolj intenzivno uporabljajo elektronske informacijske vire za pridobivanje informacij. Visok vložek za zagotavljanje dostopa do znanstvene literature je v povezavi z uspešnostjo raziskovalnega dela v izbranem okolju. Visok vložek za zagotavljanje dostopa do znanstvene literature je tudi v močni povezavi s povečanjem uporabe. Uporaba znanstvene literature je sorazmerno veliko bolj intenzivna od povečevanja vlaganja, kar posledično pomeni sorazmerno zmanjševanje cene uporabe. Izpostavljeno je bilo tudi vprašanje elektronskih verzij v sedanjih poslovnih modelih eprint. Dejstvo je, da uporabniki v veliki večini želijo elektronske informacijske vire. Statistični podatki kažejo, da je izposoja tiskanih virov v rahlem upadu, na drugi strani pa je prisotna močna rast elektronskih znanstvenih revij. Razmerje v CTK tako znaša 80% napram 20% v korist elektronskih revij, v primerjavi z tiskanimi.

Okvirna izhodišča strategije konzorcijske nabave v prihodnjih nekaj letih tako trenutno zavzemajo spremenjene poslovne modele, kjer se je potrebno odločiti o nakupu celotnih paketov ali zgolj naročanju posameznih naslovov. Strategija mora obravnavati slabosti in prednosti sistemov pay peer view in naročnin. Upoštevati mora poslovni model odprtega dostopa ter možnost dobave in posredovanja virov v okviru konzorcijev. Glede postopnega prehoda na e-only se je potrebno vprašati kakšne so potrebe uporabnikov ter kakšen je interes knjižnic. Ob tem je potrebno upoštevati problem arhiviranja kopij v elektronski obliki. G. Pušnik je izpostavil vprašanja v zvezi z upravljanjem repozitori-

ja in zagotovitvijo ustreznega financiranja postopkov arhiviranja in hrambe. Pri zagotavljanju dostopa CTK išče odgovor na vprašanje, ali naj se dostop zagotavlja na ravni konzorcijev ali naj ga zagotavlja vsaka organizacija zase. S tem v zvezi so konzorciji CTK z vključitvijo svojih virov v specializirani informacijski portal Metaiskalnik naredili pomemben korak naprej. Pri načinih financiranja pa bo poleg financiranja preko razpisa ARRS potrebno razmisliti še o drugih virih financiranja. Potrebno bo vzpostaviti nove metode za vrednotenje kakovosti predlaganih virov pri t.i. paketni nabavi v poslovnem modelu e-only.

Pri sami organizaciji konzorcijev se poraja bistveno vprašanje: ali naj gre za ohlapno organizacijo ali bolj formalne povezave med članicami.

Konzorciji CTK- doseganje izkušnje ter aktualna problematika (Tatjana Indihar)

V letih 2008 in 2009 je bilo na razpisih za 2009 in 2010 konzorcijem namenjeno znatno več sredstev v primerjavi z leti poprej. V letu 2011 je bil izveden prehod na poslovni model e-only v servisu SpringerLink. Izpostavljen je bil problem obdavčitve e-verzij po 20% davčni stopnji.

Združevalno iskanje in open URL povezovanje – primer portala DiKUL (dr. Uroš Kunaver)

Šlo je za predstavitev portala DiKUL z uporabniškega stališča. Uvažanje in izvažanje podatkov zna biti naporno, saj se baza v večini še vedno ažurira ročno, kar ostaja večini uporabnikom skrito. Predstavljen je bil, za mnoge nov izraz *tarča*, ki označuje vir, ki vsebuje bibliograf-

ske ali druge podatke, po katerih je možno iskanje. Vsaka tarča lahko vsebuje različne servise za dostop do kazal, polnih besedil ali pa na povezave na druge članke. Vsak servis pa vsebuje tudi svoje objekte. Združevalni iskalnik in openURL povezovalnik delujeta na Univerzi v Ljubljani že dobra tri leta. V bližnji prihodnosti bo na voljo tudi nov uporabniški vmesnik, ki bo še olajšal pridobivanje informacij.

Informacijski portal Metaiskalnik in konzorcij CTK (Miran Petek)

Portal Metaiskalnik vključuje iskalnik MetaLib in openURL povezovalnik SFX. Največja članica Metaiskalnika je Univerza v Mariboru, sodelujejo pa še z Univerzo n Novi Gorici, Univerzo na Primorskem, (ki je tudi prva ustanova s katero so sodelovali) in Univerzitetnim kliničnim centrom v Mariboru. Preko Metaiskalnika je dostop do konzorcijev CTK omogočen tudi vsem ostalim članicam izven Univerze v Ljubljani.

Posredovanje in dobava virov kot dopolnitev konzorcijske ponudbe (Smilja Pejanovič)

Konzorcijska ponudba ima velik vpliv na medknjižnično izposajo. Sprva je bil upad naročil v medknjižnični izposoji povezan z razširjenim dostopom do elektronskih virov. Pritisk na medknjižnično izposajo se je nato povečal na račun odpovedovanja naročnin v knjižnicah. Izbor trenutno tako temelji na gospodarnosti, pri čemer je v veljavi Paretovo načelo. Dejavniki, ki vplivajo na kakovost medknjižnične izposoje so cena, kakovost in hitrost. Tu prihaja do paradoksa zaradi licenčnih pogojev, ki podaljšujejo postopke. Število zahtevkov v zadnjih

petih letih je okoli 12.000 in se giblje na neki stalni letni ravni. Očitna je tudi rast cen tako pri dobaviteljih kot tudi pri uporabi sistemov pay-per-view.

Oddaljeni dostop do spletnih storitev s pomočjo slovenske izobraževalno raziskovalne federacije ArnesAAI (Tomj Dolenc, Rok Papež, Matjaž Batič)

Ideja AAI je kako enostavno in s čim manj podatkov urejati veliko količino uporabnikov in njihova gesla. Prijava je ločena od aplikacije, gre za enotno prijavo (angl. Single Sign On). Predstavljene so nam bile tudi VOX konference, katerih glavne značilnosti so, da tečejo v spletnem brskalniku in zato delujejo v vseh operacijskih sistemih, za delovanje ne potrebujejo hitre povezave v internet in ni potrebno prilagajati požarnih zidov. Za njih uspešno delovanje zadostuje že povprečen osebni računalnik in spletna kamera z mikrofonom. VOX konferenca omogoča snemanje celotne videokonference ter kasnejše video urejanje posnetkov preko spletnega vmesnika ter dostop do posnetkov in gradiva je mogoče omejiti na skupino uporabnikov.

Uporaba storitev konzorcijev CTK na Onkološkem inštitutu (Matjaž Musek)

Onkološki inštitut je bil ustanovljen leta 1937 in šteje 924 zaposlenih. Pri zadovoljevanju informacijskih potreb knjižnica zagotavlja 96% uspešnost. V dveh letih so opazili velik porast izposoje elektronskih virov napram tiskanim. Revije, ki so bile že v tiskani obliki dobro izkoriščene imajo enako frekvenco uporabe tudi v elektronski obliki. Opazen je tudi generacijski vpliv; starejši uporabniki manj

iščejo po virih in gradivo raje naročajo. Zadovoljstvo uporabnikov se je z dostopom do uporabe virov od koderkoli še povečalo. E-viri sami pa so imeli močan vpliv tudi na medknjižnično izposajo. Po začetni evforiji tudi v Onkološkem inštitutu, prav tako kot drugje, opažajo večjo usmeritev v relevantnost virov. Kljub svobodi prostega dostopa iz delavnega mesta se število knjižničnih zahtev ne zmanjšuje. Danes tiskane revije predstavljajo le še desetino celotne ponudbe. Cilji za prihodnje so povečanje oz. izboljšanje nabora revij na račun relevantnosti, povečanje deleža sredstev za kvalitetnejše informacijske vire in intenzivnejše izobraževanje uporabnikov.

Uporaba storitev konzorcijev CTK na Univerzi na Primorskem (Peter Čerče)

Univerza na Primorskem je bila ustanovljena leta 2003. Vključuje devet članic (6 fakultet, 2 raziskovalna zavoda in 1 drugi zavod) in je konec leta 2010 štela ok. 650 zaposlenih oseb. V študijskem letu 2009/10 jo je obiskovalo 6.784 študentov. Univerza še vedno nima svoje univerzitetne knjižnice, a kljub temu razpolaga z 75.000 enotami knjižničnega gradiva in ok. 1500 enotami tekoče naročenih serijskih publikacij. Z letom 2005 so na povabilo CTK postali člani konzorcija SpringerLink. Od leta 2006 so vključeni v konzorcij Wiley Interscience in v letu 2010 še v konzorcije Science Direct, JSTOR, IEEE in ACS. Velja opozorilo, da zaradi pogojev, ki jih postavlja založnik nekateri viri niso enakovredno dostopni vsem članom konzorcijev.

Davek na dodano vrednost in mednarodna znanstvena litera-

tura (Tilen Mandelj)

Prispevek temelji na članku izdanem v Reviji Knjižnica z naslovom Zaračunavanje davka na dodano vrednost pri nabavi in zagotavljanju dostopa do elektronskih informacijskih virov v Sloveniji in Evropski uniji.

Tri poglavitna izhodišča so:

- poleg spoštovanja zakonodaje EU moramo skrbeti za svoje nacionalne interese;
- elektronski informacijski viri so kot nosilec informacij prihodnost;
- potrebno je poskrbeti za racionalizacijo javnih sredstev.

V različnih državah EU obstajajo različne vrednosti splošnih in nižjih stopenj DDV ter različne vrednosti davčnih stopenj za elektronske informacijske vire. Ne glede na obliko, elektronsko ali tiskano pa je v znanstvenih revijah objavljena enaka vsebina. Prihaja tudi do neskladja v davčni zakonodaji, saj se tiskane revije obravnava kot blago (goods), medtem ko se elektronske revije obravnava kot obliko storitve (services). Skozi kanaliziranje sredstev se samo zaradi DDV na nacionalnem nivoju izgubi nekaj sto tisoč €. Raziskovalno okolje na dodani vrednosti zgolj izgublja in se 12 ne more primerjati z drugimi razvitimi državami EU. Uporabniški stili pridobivanja informacij so na drugi strani v večini že prešli v elektronsko okolje. Kot možni rešitvi se tako ponujata: sprememba Direktive o DDV in uvedba mehanizma vračila davka za elektronske informacijske vire.

Značilnost novega Pravilnika o postopkih (so)financiranja, ocenjevanja in spremljanja izvaja-

nja raziskovalne dejavnosti ter razpis ARRS 2011 (prof. dr. Primož Južnič)

V Sloveniji ima sofinanciranje mednarodne znanstvene literature in baz podatkov že dolgo tradicijo, saj poteka že več kot trideset let. Sofinanciranje poteka na osnovi vsakoletnega razpisa, kot del raziskovalne infrastrukture. Na razpis se lahko prijavijo knjižnice, ki opravljajo informacijske storitve za širši krog uporabnikov v raziskovalni, razvojni in izobraževalni dejavnosti, posamično ali v obliki konzorcijev. Razpisi pa potekajo od leta 2005.

Dr. Južnič je predstavil bistvene novosti glede novega pravilnika ter opozoril na nekatere anomalije pri prijavih na razpis. Predstavil je tudi temeljni cilj ARRS na tem področju t.j. zagotoviti čim boljše pogoje slovenskim visokošolskim, raziskovalnim in drugim organizacijam za dostop do informacijskih virov.

Konzorcij in poslovni model e-only, primer servisa ScienceDirect (Luka Šušteršič)

Ponovno je bilo govora o tem, da je konzorcij eden od načinov nabave e-revij in ni pogoj za nabavo tiska. Pripomore k manjšim doplačilom za spletni dostop in omogoča dodatne vsebine, tiskane revije pa izgubljajo na svojem namenu. Predstavljen je bil tudi servis ScienceDirect ter pričakovani problemi pri možnem prehodu na poslovni model e-only.

Dostopnost elektronskih revij in knjig COBIB - ELINKS in paketni vnos zapisov v katalog (Darja Vajs)

Knjižnični katalog je nekoč predstavljal urejeno okolje z zgolj tiskanim gradivom in je bil

precej statičen, danes gre za precej dinamično okolje z raznovrstnim gradivom, ki je nestabilno in se nenehno spreminja. E-gradivo se v CTK nakupuje večinoma v paketih, zato prihaja do težav pri katalogizaciji, ki zahteva paketne vnose. Kljub rezultatom raziskave OCLC iz leta 2005, da naj bi študentje pri iskanju informacij za seminarske naloge zelo redko uporabljali spletne strani knjižnic in on-line baze podatkov, različne raziskave kažejo, da se uporaba e-gradiva po vnosu v katalog bistveno poveča. IZUM tako leta 2009 izvede prvi paketni vnos 9.411 Springerjevih e-knjig v COBIB (s prevodom zapisov MARC21 v format COMARC). Trenutno čaka na ta postopek še okrog 800 Elsevierjevih knjig (Science Direct) ter okrog 9.000 Springerjevih knjig. Septembra 2001 nato IZUM implementira bazo podatkov o internetnih povezavah do elektronskih publikacij ELINKS. Le-ta zajema predvsem elektronske lokacije serijskih publikacij, do katerih je omogočen dostop omejenemu številu uporabnikov na osnovi različnih pogodb med knjižničnimi konzorciji in ponudniki informacijskih servisov, ter elektronske lokacije drugih elektronskih publikacij. Orodje predstavlja prednost v primerjavi s COBIB, saj omogoča možnost iskanja paketov/ponudnikov. Vsak nosilec konzorcija enkrat letno na IZUM pošlje seznam trenutno naročenih revij ter informacijo o obdobju njihove dostopnosti, ta potem osveži stanje v bazi podatkov ELINKS in istočasno tudi v bazi COBIB, a vsak paket revij je potrebno še vedno ročno pregledati, ažurirati ter pripraviti za vnos v OpenURL in ELINKS.

Srečanje se je končalo z okroglo mizo na kateri so udeleženci sprejeli nekaj zaključkov, kasneje posredovanih tudi finančarjem in vsem ostalim, ki jih tematika zadeva. Sledijo sklepi posvetovanja:

1. Člani konzorcijev CTK pozdravljajo obstoječ način in obseg financiranja mednarodne znanstvene literature v Sloveniji in se tudi za v naprej zavzemajo za sistemsko financiranje tovrstne dejavnosti knjižnic v okolju znanstvenega informiranja. Ob tem se zavzemajo, da bi bilo financiranje trajno ter usklajeno z vsakoletnimi podražitvami na tem področju. S podpisovanjem večletnih pogodb bi se namreč lahko prihranila znatna sredstva, kar je mogoče le ob trdnih zagotovilih obsega proračuna za tovrstno dejavnost za nekaj let vnaprej.
2. Člani konzorcijev CTK se zavzemajo, da bi vsem zainteresiranim raziskovalnim in akademskim inštitucijam v Sloveniji zagotovili optimalne ter po možnosti enake pogoje za dostop do mednarodne znanstvene literature. Pri dostopu do mednarodne znanstvene literature pa naj bodo zastopani interesi vseh znanstvenih ved oz. področij. Podpre naj se tudi povezovanje novih organizacij.
3. Člani konzorcijev CTK se v skladu z izraženimi zahtevami uporabnikov zavzemajo za postopen prehod na zgolj elektronske verzije gradiva (t.i. poslovni model »e-only«) v vseh obstoječih servisih.
4. Poziva se vse pristojne organe v Republiki Sloveniji, da v čim krajšem času izvedejo aktivnosti za prilagoditev zakonskih okvirov na tak način, da bodo elektronski

informacijski viri - znanstvene in strokovne revije ter knjige v elektronski obliki - po načinu obdavčitve izenačeni z načinom obdavčitve tiskanih znanstvenih in strokovnih revij ter knjig. Sedanji način obdavčitve je namreč zastarel, saj ne upošteva, da na področju znanosti uporaba tiskanih informacijskih virov močno upada. Pri tem se govori o gradivih, ki jih knjižnice kupujejo v trajno last in ne o spletnih storitvah letnih naročin oz. zakupa. Ob izenačitvi obdavčitve elektronskih verzij z obdavčitvijo tiskanih gradiv ter s prehodom na »e-only« bi knjižnice pri-

hranile znatna sredstva ter na tak način uporabnikom omogočila še boljše pogoje za študij, poučevanje ter raziskovalno dejavnost.

5. Nabavni konzorciji CTK so primer dobre prakse povezovanja različnih organizacij za racionalnejše skupno izvajanje nekaterih dejavnosti in programov na področju podpornih dejavnosti in zagotavljanja infrastrukture. Člani konzorcijev CTK bodo te možnosti proučili in v okviru t.i. »funkcionalnih konzorcijev« vzpostavili morebitno tesnejše sodelovanje še na drugih področjih njihovega delovanja.

Ob zaključku srečanja je sledilo še povabilo, da se prihodnje leto zopet srečamo.

Predavanja so v obliki prosojnic dostopna na:

<http://www.ctk.uni-lj.si/dogodki/konzorciji2011/>. Prispevek je objavljen tudi na Biblioblogu (www.biblioblog.si) pod: <http://www.biblioblog.si/2011/04/1-srecanje-clanov-konzorcijev-ctk.html>

Nina Ban
študentka Oddelka za bibliotekarstvo, informacijsko znanost in knjigarstvo, Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani
ninchy.b@siol.net

POROČILA

Konferenca ABDOS

Ljubljana, 30. 5. – 2. 6. 2011

V dneh od 30. maja do 2. junija je potekala na Ekonomski fakulteti v Ljubljani **40. Mednarodna konferenca ABDOS** z naslovom »*Competence in East and South East European studies – Prerequisites for successful integration*«. Konferenca, ki jo je organizirala Centralna ekonomska knjižnica Ekonomske fakultete v Ljubljani, se je udeležilo okrog 50 strokovnjakov iz desetih evropskih držav. 35 govornikov, je spregovorilo o znanjih, ki so na različnih področjih potrebna za učinkovito in kompetentno vključevanje v mednarodne integracije. Poudarek je bil tudi na potrebah po novih profilih informacijskih strokovnjakov v knjižnicah in zagotavljanju vsestransko kakovostne digitalizacije tiskanih gradiv. Ni seveda šlo tudi brez razprav o internetu kot prostoru za kritično izmenjavo mnenj in znanja. Konferenco je otvoril dekan Ekonomske fakultete prof. dr. Dušan Mramor, uvodni govornik pa je bil mednarodno priznani strokovnjak za finance zaslužni profesor dr. Ivan Ribnikar.

V delo konference se že tradicionalno vključujejo tudi založniki in ponudniki informacijskih storitev, predvsem raznovrstnih baz podatkov, elektronskih časopisov in tudi tiskane predvsem znanstvene literature, nastopali pa so v vlogi tako predavateljev kot tudi sponzorjev. Jeziki konference so bili kot vsa pretekla leta angleščina,

nemščina in ruščina, v razpravi pa jezikovnih omejitev ni.

S prispevki so sodelovali tudi štirje vabljeni slovenski govornici:

- Dr. Maja Žumer: *New LIS education curricula for new jobs*
- Dr. Alenka Kavčič-Čolić: *Why quality is important in large-scale digitisation*
- Dr. Matija Ogrin: *Digital scholarly editions of primary sources. A Slovenian case study*
- Dr. Marta Seljak, mag. Pero Šobot: *COBISS.net – Support to knowledge, intercultural dialogue and development of the region for a successful integration into the EU*

Z dovoljenjem avtorjev smo navedene štiri slovenske predstavitve objavili na Biblioblogu (<http://www.biblioblog.si/2011/06/slovenski-avtorji-na-mednarodni.html>).

Zanimiv prispevek o restituciji nemških knjig (to je o poizkusih vračanja v vojni in takoj po njej zaplenjenih knjig) in uspešnem sodelovanju s knjižnicami Ruske Federacije z naslovom *Der Deutsch-Russische Bibliotheksdialog zu kriegsbedingt verlagerten Büchersammlungen* je predstavil kolega Olaf Hamann, vodja Oddelka za Vzhodno Evropo pri Staatsbibliothek zu Berlin. Z avtorjevim dovoljenjem smo objavili na Bibliob-

logu tudi njegovo prezentacijo (<http://www.biblioblog.si/2011/06/restitucija.html>).

Ocenjujemo, da je bila konferenca dobro pripravljena in izvedena. Z bogatim programom in kakovostnimi prispevki je dosegla svoj namen, poleg tega pa tudi povečala prepoznavnost Centralne ekonomske knjižnice in slovenskih knjižnic nasploh, vzpostavljenih je bilo nekaj novih stikov s knjižnicami in informacijskimi ponudniki, z dosedanjimi sodelavci pa smo stike poglobili. Nekaj dni po zaključku konference že prihajajo pozitivni odzivi z vseh koncev Evrope, med drugim tudi iz *Avstrijske nacionalne knjižnice* in nemške *Državne knjižnice v Berlinu*. Pri slovenskih bibliotekarjih zanimanja za konferenco ni bilo, študentje bibliotekarstva, ki smo jim ponudili dve brezplačni udeležbi z vsemi ugodnostmi, pa se niti odzvali niso.

Še nekaj besed o združenju **ABDOS** (Arbeitsgemeinschaft der Bibliotheken und Dokumentationsstellen der Ost-, Ostmittel- und Südosteuropaforschung – Združenje knjižnic in dokumentacijskih centrov za proučevanje Vzhodne, Srednje in Južne Evrope). To je mednarodno združenje institucij, ki je nastalo v Nemčiji in se ukvarja s proučevanjem Vzhodne, Srednje in Južne Evrope, zbiranjem in obdelavo literature o teh deželah in seveda tudi literature iz tega območja. Med prisotnimi knjižnicami je tudi mnogo partnerjev Centralne ekonomske knjižnice, katere vodja je član predsedstva ABDOS.

Združenje je nastalo pred štiridesetimi leti predvsem zaradi omogočanja boljše izmenjave informacij in izkušenj med bibliotekarji in dokumentalisti takratnega »Zahoda«, ki so proučevali in zbirali gradivo »Vzhoda« - predmet proučevanja je bila tudi takratna Vzhodna Nemčija. Nabavi gradiva iz držav za »železno zaveso« so posvečali posebno pozornost, zlasti seveda sivi literaturi. Velik poudarek je bil ves čas na sodelovanju med bibliotekarji in strokovnjaki z različnih področij, npr. ekonomisti, sociologi, politologi, pravniki, zgodovinarji, slavisti in drugimi. Leta 1971 se je začelo sodelovanje med bibliotekarji nekaterih pomembnejših institucij v Zvezni republiki Nemčiji, kmalu pa se je razširilo v skoraj vse države Zahodne Evrope, po letu 1980 so se začeli vključevati tudi bibliotekarji iz takratnih socialističnih držav. Med njimi smo bili takoj tudi Slovenci. Vsa leta od nastanka je bil sedež ABDOS v Oddelku za Vzhodno Evropo (Osteuropa-Abteilung) pri Staatsbibliothek zu Berlin - Preussischer Kulturbesitz v Berlinu, zadnjih deset let pa je v Herderjevem Institutu, Marburg a.d. Lahn. Najpomembnejša formalna oblika sodelovanja je vsakoletno strokovno srečanje, ki je vsakič v drugi državi, leta 1985 je bilo že tudi v Ljubljani v organizaciji Narodne in univerzitetne knjižnice.

Ivan Kanič
Centralna ekonomska knjižnica

POROČILA

Rim - Vatikan

strokovna ekskurzija Sekcije študentov bibliotekarstva pri ZBDS, 9.-13. 3. 2011

15

Tako kot vsako leto do sedaj, je tudi letos Sekcija študentov bibliotekarstva organizirala strokovno ekskurzijo. Za destinacijo smo določili zgodovinsko bogati in pomembni mesti Rim in Vatikan. Bibliotekarsko popotovanje se je začelo v sredo 9. marca, ko smo se ob večerni uri odpeljali proti glavnemu mestu Italije. Rim je eno izmed največjih mest v Evropi in je znan kot večno mesto. Razprostira se na bregovih reke Tibere in na sedmih mestnih gričih: Palatino, Aventino, Capitol, Quirinale, Vimina, Esquilino in Celio. V

središču mesta je najmanjša neodvisna država na Svetu, Vatikan, dom papeža in sedež osrednje oblasti rimskokatoliške cerkve.

Prvi dan smo študentje obiskali eno izmed dveh nacionalnih knjižnic v Italiji. Tam so nam sprva predstavili delovanje ICCU-ja to je **The Central Institute for the Union Catalogue of Italian Libraries and Bibliographic Information**, ki upravlja spletni katalog italijanskih knjižnic, medknjižnično izposajo ter razvija stan-

darde in smernice za katalogizacijo in digitalizacijo. Za uvod so nam podrobneje predstavili te naloge ter nadaljevali s predstavitvijo nekaterih projektov pri katerih sodelujejo. Le-te izvajajo tako na mednarodni kot nacionalni ravni. Na mednarodni ravni sodelujejo pri projektih kot so World Digital Library, Europeana, Google Books ... Na nacionalni pa kot že rečeno upravljajo spletni katalog italijanskih knjižnic, register italijanskih knjižnic, BibMan (bibliografije rokopisov), UNIMARC ... Prikazali so

Slika 1: Nacionalna knjižnica in ICCU (The Central Institute for the Union Catalogue of Italian Libraries and Bibliographic information)

nam tudi različna iskanja po podatkovnih bazah, ki jih upravljajo. Na koncu predstavitve je beseda tekla še o pomembnosti povezovanja med knjižnicami ter digitalizacijo. Po krajšem odmoru smo prešli na predstavitev **Nacionalne knjižnice**. Pripravili so zanimivo videoprezentacijo, kjer so nam prikazali kako velika je njihova stavba, kje se vse nahaja in kako je razdeljena. Knjižnico lahko označimo za pravi sodobni informacijski center, saj je poskrbljeno za uporabnika v vseh pogledih. Poleg izposoje in različnih tematskih sob, čitalnic, računalniških oddelkov se v stavbi nahajajo še konferenčne

sobe, prostori za razstave, knjigarna, banka, kavarna ... Te prostore smo si kasneje tudi ogledali. Poseben poudarek pri predstavitvi so posvetili tudi konzervaciji gradiva, saj je to velik del njihovega poslanstva.

Imeli smo priložnost pobrskati po njihovem spletnem katalogu, kjer smo odkrili, da hranijo celo nekaj knjig slovenskih avtorjev. Ob koncu ogleda smo se ustavili še na rokopisnem oddelku, kjer nam je njegova predstavnica pokazala del rokopisov, ki jih hranijo, s tem pa smo dobili priložnost videti rokopise iz leta 800.

Slika 2: Knjižna polica za predstavitev novih del

V programu naše bibliotekarske ekskurzije v Rim je bil tudi ogled Vatikanskega muzeja. V petkovem Rimskem jutru nam misel na to, da vstanemo iz tople postelje ni bila kaj preveč všeč. Vzrok takšnega počutja se je skrival v tem, da so noči v Rimu prehitro minevale, zato smo se ob naših zanimivih bibliotekarskih debatah že takoj znašli v zgodnjih jutranjih urah ob praznih steklenicah sokov in ostalih »osvežilnih« pijač, s katerimi smo se borili proti žeji v toplih nočeh. Ko smo ob manjših naporih uspeli zapustiti postelje, smo odšli proti metro postaji. Na srečo smo ujeli še zadnji metro pred načrtovano petkovo stavko, zato smo se morali na metroju malo stisniti h kakšni simpatici Italijanki, Italijanu. Po izstopu smo odšli proti vhodu v Vatikansko palačo. Ob pogledu na dolge kolone turistov ob vhodu, je bilo prav prijetno, ko smo lahko zaradi rezervacije ob 10:30, brez čakanja stopili čez prag Vatikanske palače. Naša prijazna vodička nam je najprej razdelila slušalke, da smo lahko vsi prisluhnili njeni razlagi o Vatikanskem muzeju od nastanka do danes.

Izvedeli smo, da se **Vatikanski muzej** nahaja v Vatikanski palači, ki s 1400 sobami tvori izredno muzejsko stavbo, ob tem pa so pomembne tudi umetniške slike, ki so jih papeži zbirali skozi stoletja. Nastala je v času papeža Julija II (med leti 1503 – 1512). Zanimivost nastanka Vatikanskega muzeja je ta, da je papež Julij II predlagal slavnemu umetniku Michelangelu naj na zid naslika 12 apostolov. Po papeževi prošnji je Michelangelo prestrašen pobegnil iz Rima. Čez čas se je vrnil nazaj in papež mu je znova naročil, naj njegovo privatno

Slika 3: Vatikanski muzeji - zunanost

Slika 4: Notranost Vatikanskih muzejev

kapelo poslika po lastni želji. Michelangelo je ugodil papeževi prošnji in naslikal je stvarjenje sveta. Narisal je luč za sonce in mesec za noč, ob tem pa stvarjenje človeka (Adama). Vatikansko palačo sestavljajo številne sobe, dvorane, muzeji, galerije, knjižnice (Vatikansko knjižnico smo si ogledali tudi nekateri izmed nas), kapelice, hodniki, dvorišča in urejeni vrtovi, ki so bogato okrašeni z različnimi umetninami.

Po ogledu mnogih umetnin v Vatikanskem muzeju smo si ogledali tudi Sikstinsko kapelo, ki je kapela v Apostolski palači, uradni rezidenci papeža rimskokatoliške cerkve v Vatikanu. Kapela slovi po svoji arhitekturni postavitvi. Najpomembnejše umetniško delo v kapeli je stropna poslikava, ki se šteje med eno izmed najzahtevnejših Michelangelovih stvaritev. Zanj je potreboval kar 4 leta, saj je moral poslikati približno 500 kvadratnih metrov površine. Leta 1512 jo je razkril in s tem naredil izreden vtis na gledalce. Strop Sikstinske kapele so priznali za najmogočnejše delo posameznika v zgodovini zahodne umetnosti. Ob ogledu Sikstinske kapele smo izvedeli, da je papež imel svojo osebno knjižnico v kateri je podpisoval dokumente. Zanimivo je, da je

v kapeli samo ena slika na kateri je prikazan Michelangelo, kljub temu, da je v Vatikanski palači veliko njegovih umetniških stvaritev. Po končanem ogledu Sikstinske kapele smo odšli proti **baziliki Sv. Petra**, ki je ena od štirih bazilik v Rimu in je najznamenitejša zgradba v Vatikanu. Gradnja bazilike se je začela 18. aprila 1508 in je trajala do leta 1626. Bazilika je ena izmed največjih krščanskih cerkva v krščanskem svetu saj ima 2,3 hektare in sprejme okrog 60.000 ljudi. Čeprav bazilika ni uraden papežev sedež, je pa gotovo njegova glavna cerkev in v njej se odvija največ papeških ceremonij. Na vrhu bazilike je kupola do katere vodi 550 stopnic, ki smo jih prehodili in odprl se nam je izrazito lep pogled nad mestom Rim.

Po vrnitvi s kupole smo se ustavili na sončno obsijanem trgu

svetega Petra, kjer smo fotografirali mogočne zgradbe in kipe na katere se nam je odpiral pogled. Večina nas je bila mnenja, da je bil ogled Vatikanskega muzeja res prijetno doživetje, saj smo videli veliko umetniških stvaritev, ki so se zbirale skozi stoletja in na srečo ohranile vse do današnjih dni.

V sončnem petkovem popoldnevu smo imeli načrtovana še dva strokovna ogleda. Prva je prišla na vrsto **Vatikanska založba**, ki je skrita v strožje varovanem predelu Vatikana. L'Osservatore Romano je le ena izmed številnih publikacij, ki jih izdaja Vatikanska založba in ravno tiskanje tega vatikanskega časnika smo si lahko iz prve vrste ogledali vsi udeleženci strokovne ekskurzije v Rimu. Še več, vsak izmed nas je celo postal lastnik sveže natisnjene izvoda. Vatikanska založba je sicer bila ustanovljena leta 1926 s strani

17

Slika 5: Trg sv. Petra

Svetega sedeža Rimske škofije. Družba ima v lasti avtorske pravice za praktično vse kar napiše papež, vendar je te pravice začela uveljavljati šele z izvolitvijo zdajšnjega papeža Benedikta XVI. Kot smo izvedeli, je založba odgovorna za objavo uradnih dokumentov Rimskokatoliške cerkve, med drugim pa izdaja tudi publikacije v zvezi s širjenjem krščanskega nauka, bogoslužja in katoliške kulture. Pomemben del njenega poslanstva je tudi objava liturgičnih in pravnih del Svetega sedeža in rimske kurije. Knjige, letake, brošure ipd. objavljajo v kar 30 različnih jezikih. Že omenjeni L'Osservatore Romano pa je natisnjen v 8 jezikih (italijanščini, francoščini, angleščini, španščini, portugalsščini, nemščini, poljščini in malajalščini). Gre za časnik, ki pokriva vse dejavnosti papeža, prav tako objavlja tudi uvodne komentarje pomembnih duhovnikov. Posebnost časnika je ta, da ga izdajajo ob popoldnevih, vendar z datumom naslednjega dne, kar lahko pogosto povzroči zmedo.

V založbi smo si ogledali tudi

stavni stroj Linotype iz leta 1851, ki je v tistih časih nadomeščal ročno sestavljanje besed ter stavkov iz posameznih črk.

Danes pa novejši sistemi založbi omogočajo, da pripravi tudi do 1000 različnih knjig v občutno krajšem roku. Vse kar je bilo natisnjena v zadnjih 10 letih (vključno s skrivnimi dokumenti Vatikana) računalniško shranijo na oddelku za digitalizacijo. Potem je tu še poseben oddelek, kjer pripravijo plošče za tiskanje. Včasih se je to opravilo ročno v 30 minutah, danes pa vse opravi stroj v pičlih 2 minutah. V tej fazi gre plošča skozi laser, zato da se očisti; nato pa jo vstavijo v stroj, saj je ta že pripravljena, da se nanjo natisne vsebina kake publikacije (v velikem formatu). V naslednji fazi večje formate papirja razrežejo in ga strojno zložijo v ustrezno obliko. Kot so nam povedali, je najdražji del tiskanja postopek, pri katerem naprava zveže oz. zašije liste. Sam proces tiskanja pa s tem še ni končan, kajti na koncu je potrebno natisniti še naslovnico. Naš ogled se je končal ravno s predstavitvijo 5.000.000

EUR vredne naprave za tiskanje naslovnice. Ta spada med najhitrejše tovrstne naprave na svetu – natisniti zmore 16.000 kopij na uro.

Vatikanska založba največ dela opravi znotraj države (še posebej za vatikanske muzeje in knjižnico), včasih pa tudi izven države. Sicer pa imajo institucije v Vatikanu (muzeji, observatoriji...) proste roke pri izbiri založnika. Seveda pa se v najboljšem primeru obrnejo na »svojo« Vatikansko založbo. Ob zaključku ogleda smo se odpravili proti Vatikanski knjižnici, do koder nas je popeljal izredno prijazen gospod iz Vatikanske tiskarne.

Ideja o **Vatikanski knjižnici** je začela kliti leta 1448, ko je bil papež Nikolas V. svojo zasebno knjižno zbirko pripravljen deliti z javnostjo. Tako je v Vatikanu leta 1475 pod imenom Apostolska Vatikanska knjižnica začela delovati ena najstarejših knjižnic na svetu. Sprva je bila majhna, tako kot večina drugih bibliotek, dokler se niso odločili, da njena velikost ne more več izpolnjevati njenega poslanstva. Tako je papež Sikst V. dal zgra-

Slika 6: Stavni stroj Linotype

Slika 7: Skupinska slika v Vatikanski založbi

Slika 8: Skupinska slika pred vhodom v Vatikansko knjižnico

diti novo stavbo, ki je iz tal zrasla v šestih letih in še danes hrani ter varuje vatikansko knjižnično zbirko.

Ravno pred to stavbo se je zbrala naša majhna skupinica dvajsetih slovenskih študentov bibliotekarstva, ki je imela čast prestopiti prag te zgodovinsko in simbolično zaznamovane knjižnice. Knjižničar nam je po krajšem zgodovinskem pregledu razodel, da je tukaj ob ostalem gradivu, shranjenih tudi okoli 150.000 celih manuskript in približno 1.500.000 tiskanih knjig. Poudaril je tudi, da vrata knjižnice niso odprta širšemu krogu uporabnikov, kljub vsemu pa jo na dan obišče okoli 100 uporabnikov, predvsem tujih raziskovalcev.

na učenost in se sklada z arhitekturo in namenom knjižnice.

Pred vstopom v zgradbo smo prejeli kartice, na katerih je pisalo »Obiskovalec« in sedaj je bil trenutek, da jih uporabimo. Vsak posebej smo morali mimo varnostne naprave, hkrati pa smo se lahko tudi prepričali o resnosti tega postopka, saj se je ob nepazljivem prehodu študentke vklopil glasen alarm, katerega nismo vajeni v nobeni drugi knjižnici.

Najprej smo si ogledali Sikstinsko dvorano, ki nas je naravnost presunila. Ta ogromen in prazen prostor je bil dokončan 1933, zgovorna poslikava pa nam govori o neustrašnosti in poštenosti Paretija (rojstno ime papeža Siksta V.). Po 500 letih so začeli razmišljati, da bi sem namestili čitalnico, vendar se zaradi distriktivne narave prostora za to še niso odločili.

Ob prihodu v prostor, kjer so dejansko bile knjige in mize, nam je knjižničar razložil, da tu za uporabo velja poseben sistem, in sicer uporabnik knjigo

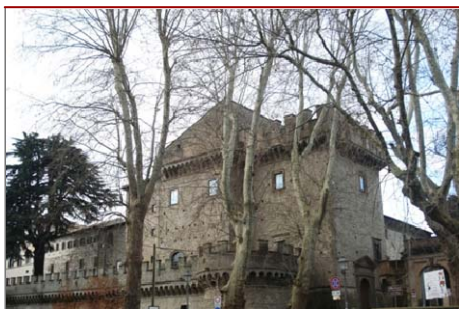

Slika 9: Čitalnica v Vatikanski knjižnici

zvzame iz police, na njeno mesto pa vstavi kartico. Po uporabi gradivo pusti na mizi, zanj pa poskrbi knjižničar. Razložil nam je tudi, da so včasih gradivo posojali (seveda samo pomembnejšem), danes pa tega ne počnejo več.

Knjižnica ima svoj spletni katalog, ki je prosto dostopen na naslovu <http://www.vaticanlibrary.vatlib.it/BAVT/integration/chooseCatalogEng.htm>. Še vedno imajo listkovni katalog, vendar od leta 1985 vpise delajo le v računalniškega. Gradivo imajo razvrščeno po tematici in zavarovanega z RDI. Manj iskano gradivo se nahaja v skladišču, ki je menda eden največjih na svetu. Ogledali smo si tudi zbirko manuskript, oziroma njihovih kopij, kjer smo lahko uzrli zbirko pisem Martina Luthra, Codex Vaticanus in druge.

Čeprav bi v tu z veseljem ostali

Slika 10: Samostan Santa Maria di Grottaferrata

še kar precej časa, smo okoli šestih začeli živčno pogledovati na uro, saj nas je knjižničar obvestil, da se knjižnica takrat zapre in se tudi zaklene. Tako smo odhiteli skozi osamljene in že zatemnjene dvorane, se kar na prostem zahvalili ter poslovili od našega izčrpnega in prijaznega vodiča.

V soboto smo imeli na sporedu dva ogleda. V zgodnjih jutranjih urah smo se odpravili proti **samostanu Santa Maria di Grottaferrata**, ki se nahaja v majhnem mestu Grottaferrata in leži 20 kilometrov jugovzhodno od Rima.

V samostanu smo si ogledali njihovo knjižnično zbirko, ki obsega 50.000 knjižničnih enot gradiva. Prav tako pa je ohranjenih veliko število manuskript. Videli smo jih nekaj, ena izmed njih, za nas najbolj posebna je bila Božanska komedija. Kot posebnost samostana bi lahko navedli njegov konservatorij, imenovan Laboratorio di Restauro, kateremu je bilo zaupano restavriranje znamenitega rokopisa Leonardo's Codex Atlanticus.

Po ogledu samostana Santa Maria di Grottaferrata smo se odpravili na ogled Antičnega Rima, in sicer Palatinskega griča, Rimskega foruma in seveda najbolj znanega Koloseja.

Kolosej se v originalu imenuje

Flavijski amfiteater in je po pripovedovanju vodičke Veronike ogromen amfiteater sredi mesta, ki je prvotno lahko sprejel od 45.000 do 50.000 gledalcev. Uporabljal se je večinoma za gladiatorske boje in druge javne predstave. Kot nam je vodička povedala je bil Kolosej zgrajen vzhodno od Rimskega foruma, gradnja pa se je začela med letoma 70 in 72 n. št. pod vodstvom cesarja Vespazijana in je bila končana leta 80 n. št. pod vodstvom cesarja Tita, do neke mere pa so ga preoblikovali v času vladanja cesarja Domicijana.

Kolosej se je uporabljal približno 500 let, tudi še v 6. stoletju, kar je precej po datumu padca Rimskega imperija, leta 476. Ob tradicionalnih gladiatorskih igrah so se tu odvijale še številne druge predstave, npr. lažne morske bitke, lovi na živali, usmrčitve, poustvaritve znamenitih bitk in drame na osnovi klasične mitologije. Pozneje, v srednjem veku, pa se je zgradba uporabljala za najrazličnejše namene, kot na primer za bivališča, delavnice, prostore verskega reda, kot trdnjava in kot krščansko svetišče.

Čeprav je Kolosej danes zaradi potresov in tatov kamnov precej porušen, je že dolgo simbol Rimskega imperija in eden od najveličastnejših ohranjenih pri-

Slika 11: Kolosej

merov rimske arhitekture. Je med najpriljubljenejšimi turističnimi znamenitostmi sodobnega Rima in še vedno tesno povezan z Rimskokatoliško cerkvijo. Papež vsako leto na veliki petek vodi do Koloseja procesijo »Križevega pota« z baklami.

Zadnji dan v Rimu, smo preživel na prostem, tako smo si ogledali zunanje znamenitosti Rima. Sprehod smo začeli z ogledom **Angelskega gradu**, katerega prepoznamo v filmu, posnetem po knjižni uspešnici z naslovom Angeli in demoni.

Prijetno in uspešno strokovno bibliotekarsko ekskurzijo smo zaključili z ogledom znamenitosti kot so **Pantheon, Fontana di Trevi** in Španske stopnice.

Sledila je še dolga in hkrati tudi naporna vožnja proti domu.

študentje
Oddelka za bibliotekarstvo, informacijsko znanost in knjigarstvo,
Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani

Slika 12: Skupinska slika na Španskih stopnicah

Regionalno srečanje ISBN

Ljubljana, 9. in 10. junij 2011

O mednarodnem sistemu ISBN se v Knjižničarskih novicah že dolgo ni nič pisalo, kar pa seveda ne pomeni, da se na tem področju prav nič ne dogaja. Prav nasprotno, zelo živahno je, res pa je, da se o nas bolj malo sliši. Zato je priložnost, ko je Narodna in univerzitetna knjižnica v Ljubljani 9. in 10. junija 2011 v svojih prostorih gostila predstavnice nacionalnih agencij za ISBN z območja nekdanje Jugoslavije in sosednjih držav, kot nalašč za objavo kratkega poročila s tega srečanja.

Mednarodna agencija ISBN deluje globalno, predstavniki nacionalnih agencij se srečujemo vsako leto na generalni skupščini, kjer je predstavljen nadaljnji razvoj sistema, obravnavamo in rešujemo probleme v zvezi z namenom in uporabo ISBN-ja, izmenjujemo primere dobre prakse in se seznanjamo z novimi trendi, Mednarodna agencija pa med svoje naloge prišteva tudi izobraževanje. Po letu 1991 je na ozemlju Jugoslavije nastalo več samostojnih nacionalnih agencij, ki so bile vse deležne začetnega izobraževanja, nadaljnje znanje pa smo si pridobivale z udeležbo na generalnih skupščinah. Generalne skupščine potekajo po celem svetu, kar po eni strani seveda omogoča, da se jih udeležijo predvsem agencije, ki so blizu kraja srečanja, po drugi strani pa se jih predstavniki določenih agencij zaradi visokih stroškov potovanja prav zato nikoli ne udeležijo. Še več težav povzroča jezik komunikacije. Ker gre za mednarodno organizacijo, je jezik komuniciranja angleški in le redko si lahko privoščimo prevajanje, ki je nekaterim udeleženkam žal še vedno potrebno. V času delovanja sistema

21

nja prav zato nikoli ne udeležijo. Še več težav povzroča jezik komunikacije. Ker gre za mednarodno organizacijo, je jezik komuniciranja angleški in le redko si lahko privoščimo prevajanje, ki je nekaterim udeleženkam žal še vedno potrebno. V času delovanja sistema

ISBN se je izkazalo, da tudi udeležba na generalni skupščini enkrat letno za reševanje vseh problemov ne zadošča. Baltske države imajo svoja zelo uspešna regionalna srečanja že vrsto let in Mednarodna agencija zelo spodbuja taka sodelovanja. Vrsto let so naju s hrvaško kolegico Jasenko, ki se redno udeležujeva generalnih skupščin, spodbujali, da se takšno sodelovanje vzpostavi tudi na območju Balkana. Pogum se je najprej našel v Albaniji. Pred skoraj natanko dvema letoma smo se prvič srečali na regionalni delavnici v Tirani. Osebo smo se spoznali in tako je sodelovanje lažje steklo. Skupina je majhna, jezikovne težave zlahka izginejo, vsi si za razlago svojih problemov in svojih dobrih praks vzamemo več časa, pa še kraji srečanj so bližje kot velika oddaljena mesta.

Našemu povabilu za srečanje v Ljubljani so se odzvale kolegice iz Hrvaške, Srbije, Bolgarije, Kosova, Albanije in Republike Srbske, povabili pa smo še agencije iz Madžarske, Romunije, Makedonije, Grčije, Črne Gore ter Bosne in Hercegovine, ki pa se srečanja niso udeležile. S tem izborom smo res pokrili regijo Balkana in res je škoda, da se srečanja niso udeležile vse povabljene kolegice.

Foto: Milan Štupar

Za vsebino srečanje je poskrbela Mednarodna agencija za ISBN in njena izvršna direktorica Stella Griffiths, toda brez sodelovanja in prispevka vseh udeleženk srečanje ne bi bilo tako uspešno. Da je bilo srečanje lahko zelo uspešno, se moram vsekakor zahvaliti tudi kolegicama Ireni in Renati, ki sta poskrbeli za to, da se je vsaka beseda v angleščini pravilno razumela tudi v hrvaščini in srbsčini, predvsem pa tudi za to, da so lahko kolegice v svojih materinih jezikih, z izjemo albanščine in bolgarščine, suvereno in brez zadrege predstavile svoje poglede in razmišljanja.

Po kratkih predstavitev osnovnih tem so sledila vprašanja in odgovori, ali pa so bile teme uvod v predstavitev novih trendov in razpravo. Stella je pred leti uspešno vodila britansko nacionalno agencijo, nato je nekaj let delala v založništvu, potem pa ponovno prevzela naloge v Mednarodni agenciji za ISBN in pri združenju Editeur. Z odhodom Briana Greena v pokoj je postala izvršna direktorica Mednarodne agencije za ISBN.

Saj ne, da bi nam bilo potrebno posebej predstavljati kakšne so naloge sistema ISBN, kaj dela Mednarodna agencija, kakšne so naloge nacionalnih agencij, kaj od nas pričakujejo založniki in kaj od založnikov pričakujemo v nacionalnih agencijah, vse to nam je znano. Manj pa nam je blizu dejstvo, da lahko s svojimi predlogi, znanjem in izkušnjami aktivno doprinesemo k razvoju sistema in njegovi razširjenosti med založniki. Vsa med nami razrešena in usklajena vprašanja lahko postanejo del vprašanj in odgovorov za uporabnike sistema na spletnih straneh Mednarodne agencije, pisno ali ustno lahko zaprosimo za pomoč pri razreševanju tekočih dnevnih težave, preko svojih izvoljenih predstavnikov pa lahko sodelujemo tudi pri upravljanju sistema.

Vedno znova se ustavljamo pri osnovnem vprašanju: kaj vse sodi v sklop označevanja z oznakami ISBN in kaj ne. To ostaja nikoli rešeno vprašanje, saj so založniki pri pripravljanju vsebin in njihovem ponujanju na trgu izredno inovativni in kreativni. Vedno znova se pojavljajo nove oblike, ki presegajo klasično tiskano knjigo in z njo povezane koncepte, in tu potrebujemo v agencijah natančnejše definicije in opise gradiva, ki sodi v sistem označevanja z oznakami ISBN. Še zlasti so založniki inovativni pri ponujanju elektronskih oblik. V Evropi »na srečo« za enkrat na področju elektronskih knjig še vedno capljamo za velikimi in mogočnimi Združenimi

državami Ameriki, kjer prodaja elektronskih knjig pri Amazon.com že presega prodajo broširanih izdaj. Zaradi enostavnejše poti knjige med avtorjem in bralcem in zaradi oblike različnih formatov, si se pojavljajo na trgu, prihaja do zlorabe mednarodnega identifikatorja, ko en identifikator ne označuje več enolično enega naslova v eni izdaji in eni vezavi. S stalno, prodornejšo in uspešnejšo promocijo sistema ISBN in njegove uporabe, dobrim sodelovanjem med založniki in nacionalnimi agencijami ter dosledno uporabo oznak za vsakega od formatov publikacije v elektronskem okolju bomo lahko zajezili kaos, ki trenutno vlada v spletnem založništvu. Naši trgi so majhni in dobro jih poznamo, zato je dobro sodelovanje in izobraževanje založnikov lahko zelo pomembno in vodi k uspehu, kar se kaže v primeri Slovenije.

Spregovorili smo tudi o PIID (Publishers International ISBN Directory) in pomembnosti v njem navedenih podatkov, o samozaložnikih in označevanju njihovih del, o projektih Arrow in Arrow Plus, o nujnosti sistema Books in Print, o sorodnih identifikatorjih in njihovi povezavi z oznako ISBN, o založniškem standardu za posredovanje podatkov ONIX. Za zaključek nam je kolegica iz nacionalne agencije v Sofiji pokazala še njihov register založnikov in z njim povezan Books in Print za Bolgarijo.

Vsi smo se strinjali, da so takšna srečanja nujno potrebna, še zlasti, ker nam ni vedno omogočeno, da se udeležimo generalne skupščine, na takšna srečanja pa lahko pridejo vsi, ki se s tem sistemom srečujejo pri svojem vsakdanjem delu. Bližina kraja dogodka, manjša delovna skupina in več stičnih točk v domačih delovnih okoljih, sorodnost jezikov so tisti elementi, ki veliko doprinesejo k uspešnosti srečanja in dobremu počutju udeležencev. Naslednje srečanje bo po vsej verjetnosti v Zagrebu. Kolegici se za povabilo iskreno zahvaljujem, tako kot se zahvaljujem vsem za njihovo udeležbo na srečanju v Ljubljani, saj smo le tako skupaj napravili prijetno delovno vzdušje. Brez Ireninih in Renatinih prevajalskih sposobnosti bi tudi ne bilo tako prijetno in uspešno, zato se jima še posebej zahvaljujem.

Alenka Kanič
Slovenska nacionalna agencija za ISBN
Narodna in univerzitetna knjižnica

Knjižnica – komunikacijsko in multikulturno središče lokalne skupnosti

8. savjetovanje za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj - 18. do 21. maj 2011

Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu je bila glavni organizator 8. savjetovanja za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj, ki je bilo od **18. do 21. maja 2011.** Odvijalo se je v najsevernejšem delu Hrvaške v hotelu Spa Golfer v [Svetem Martinu na Muri](#). Tema letošnjega posvetovanja je bila **Knjižnica – komunikacijsko in multikulturno središče lokalne skupnosti**. Udeležilo se ga je okrog 200 knjižničarjev iz cele Hrvaške, 20 domačih in nekaj predavateljev iz tujine. Soorganizatorja posvetovanja sta bila [Hrvatsko knjižničarsko društvo - Sekcija za narodne knjižnice](#) in [Knjižnica »Nikola Zrinski« Čakovec](#). Že osmo leto zapored je organizacijo posvetovanja finančno podprlo [Ministrstvo kulture Republike Hrvatske](#) in [Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu](#).

Osrednja tema letošnjega posvetovanja je bila namenjena splošnim knjižnicam, ki danes niso več le servisi za izposojanje knjig, temveč so nepogrešljiva informacijska in socialna središča lokalnih skupnosti. S svojo dejavnostjo in poslanstvom pomembno prispevajo k stalnemu izboljševanju kakovosti družbenega in kulturnega življenja občanov. Srečanja strokovnjakov s področja knjižničarstva so pomembna, tako zaradi izmenjave izkušenj in novih znanj, njihove prepoznavnosti v okolju kot tudi za celoten razvoj knjižnic, kar je bil cilj letošnjega posvetovanja hrvaških splošnih knjižnic.

V sredo, 18. maja 2011, je med 15.00 in 17.30 potekala delav-

nica o partnerstvu pri vzpostavitvi knjižnice in knjižničnih storitev v organizaciji Radne grupe za javno zagovarjanje Hrvatskog knjižničarskog društva s predstavniki lokalnih oblasti štirih županij: Medžimurske, Varaždinske, Koprivniške in Bjelovarsko-križevške. Beseda je tekla o (ne)financiranju splošnih knjižnic in še vedno nerealizirani zakonski nalogi, da naj bo knjižnica v vsaki občini.

Ob 18.00 je bila svečana otvoritev s pozdravnimi govori v. d. generalne direktorice Narodne in univerzitetne knjižnice v Zagrebu, Dunja Seiter-Šverko, Maria Mišetić, predsednica Društva knjižničarjev Hrvaške, Ljiljana Križan, direktorica knjižnice Nikola Zrinski Čakovec, Makovec Francis, župan Sv. Martina na Muri, Branko Salamon, župan Čakovca, John Perhoč, prefekt Medžimurja in Jasen Mesić, hrvaški minister za kulturo, ki je posvetovanje tudi svečano odprl.

Slika 1: Minister za kulturo Jasen Mesić (<http://www.nsk.hr/savjetovanje2011/galerija-fotografija.html>).

Uvodno predavanje z naslovom knjižnica-komunikacije in multikulturni skupnosti center je imela Sonja Tošić-Grlač, vodja upravnega oddelka za izobraževanje, kulturo in šport Medžimurja.

Četrtek (19. maj 2011) osrednja tema je bila posvečena knjižnici kot komunikacijskem središču. Prvi vabljen referat je predstavila Aleksandra Horvat z Oddelka za informacijske znanosti na Filozofski fakulteti Univerze v Zagrebu z naslovom »Knjižnice v službi svoje skupnosti«.

Na povabilo organizatorjev je sledil referat Milene Bon (Narodna in univerzitetna knjižnica v Ljubljani) z naslovom »Knjižnice - kulturni, informacijski, izobraževalni, socialni in komunikacijski centri«. Navezujoč se na aktualne družbene spremembe in javno-finančne probleme ter na trenutni položaj, vlogo in razvitost splošnih knjižnic, je avtorica v prispevku razpravljala o vlogi splošnih knjižnic v prihodnosti.

Kakšno splošno knjižnico si v prihodnosti želijo uporabniki, kakšno knjižničarji in kakšno številni drugi (so)deležniki, med njimi zlasti obstoječi in potencialni financerji in nenazadnje tudi politiki? Bodo knjižnice prepoznane kot lokalna kulturna in informacijska središča z zagotavljanjem boljših pogojev za njihovo delovanje ali pa bodo prepuščene tokovom vsakokratnih razmer?

Knjižnice so zaupanja vredne ustanove z dolgo tradicijo. Že

ves čas posebno skrb namenja-
jo knjižni in knjižnični vzgoji
svojih uporabnikov ter s tem
razvoju bralne kulture. So tudi
prostor znanja, dialoga in sre-
čevanja. Splošne knjižnice so
kulturni in informacijski centri
lokalne skupnosti, ki s podporo
vsem vrstam učenja, razvoju
pismenosti, kvalitetnim preživ-
ljanjem prostega časa in social-
no vključenostjo spodbujajo
posameznikov osebnostni raz-
voj od najzgodnejšega otroštva
pa vse do tretjega življenjskega
obdobja.

Sodobne knjižnice predstavljajo
fizična in virtualna komunikacij-
ska središča za dostop do lokal-
nega kot tudi do globalnega
znanja in kulture. So zakladnice
lokalne skupnosti, ki skupaj s
partnerji hranjeno bogastvo
predstavljajo in približujejo širši
javnosti. S prireditvami bogatijo
lokalno okolje in so tretji pros-
tor za aktivno preživljanje pros-
tega časa, ki je lahko kulturno,
znanstveno poglobljeno, infor-
macijsko bogato ali samo spro-
ščujoče. Splošne knjižnice so s
tem, ko omogočajo prosti dostop
do klasičnih in, z uporabo
sodobnih tehnologij in orodij,
tudi do e-virov, postale komu-
nikacijska središča, odprta za
vse potencialne uporabnike,
namenjena tako zabavi kot npr.
iskanju zaposlitve, socialni inte-
graciji ali družbenim omrežjem.

Da bi knjižnice lahko ustanovi-
teljem in financerjem ter javno-
sti dokazale vpliv na kakovost
življenja v lokalni skupnosti,
morajo meriti svojo učinkovi-
tost. Nenehno se morajo odzi-
vati na družbene in ekonomske
spremembe, prepoznavati in
analizirati potrebe svojih upora-
bnikov, nenehno sodelovati z
okoljem ... V sodelovanju z raz-
novrstnimi organizacijami v

lokalnem okolju morajo izvajati
projekte, ki bodo izboljševali
kvaliteto življenja, tako posa-
meznikom kot celotni skupnos-
ti, pri čemer ne smejo pozabiti
na uporabnike s posebnimi pot-
rebami. Uspešno izvajanje knji-
žnične dejavnosti zahteva
ustrezne pogoje: ustrezen pros-
tor, sodobno informacijsko-
komunikacijsko tehnologijo,
človeške vire - ustrezno uspo-
sobljene knjižničarji in primerno
financiranje.

Sledile so predstavitve prime-
rov dobrih praks iz splošnih
knjižnic na Hrvaškem. Zanimiv
je bil prispevek z naslovom
»Državljeni in e-javna uprava:
vloga knjižnic«, avtorice Sanje-
Mačukat Radin iz Knjižnice in
čitalnice mesta Vodice, v kate-
rem je pojasnila vlogo splošne
knjižnice pri izobraževanju
uprabnikov za uporabo e-
uprave.

Zelo dejavni na vseh področjih
knjižnične dejavnosti so v Grad-
ski knjižnici Zadar. Nada Rad-
man in Malden Masar sta pou-
darila, da je knjižnica kapital
družbe ter da je poslanstvo
knjižnice v tem, da je v lokalni
skupnosti prepoznana kot resni-
čni center dogajanj, kar doka-
zuje z obiskanostjo prireditev in
knjižnice nasploh. Tako v ome-
njeni knjižnici izvajajo nekaj
zelo zanimivih projektov, npr.
Perpetum – permanentno izob-
raževanje z izmenjavo znanja, ki
vključuje tudi upokojence,
zbrane v klubu Wii & Mii, ki se
želijo na aktiven in zabaven
način seznaniti s sodobnimi
tehnologijami. Helen Novak je
predstavila projekt spodbujanja
branja »Zadar čita«, Milko
Belevski pa posebno zbirko
»Ameriški kotiček Zadar«.

Med zanimivimi primeri dobre

prakse, ki so bili predstavljeni
na posvetovanju, je bil tudi pri-
mer vključevanja socialno
izključenih uporabnikov – brez-
domcev v splošno knjižnico, ki
ga je zavzeto predstavila avto-
rica Sonja Bunić iz Knjižnice
grada Zagreba.

Dijana Sabolović-Krajina iz
Knjižnice i čitaonice »Fran
Galović« Koprivnica je predsta-
vila vzpostavitev koticčka za sle-
pe in slabovidne. Projekt je
potekal med letoma 2006 in
2011. Iz omenjene knjižnice je
Petar Lukačić predstavil še pro-
jekt »Osebni knjižničar«.

Iva Ciceran iz Gradske knjižnice
Pazin je predstavila projekt
»Kućo za pisce – Hiža od
besid«. Z omenjenim projektom
je lokalna skupnost obnovila
staro istrsko hišo za potrebe
avtorjev, ustvarjalcev, ki se
lahko vanjo vselijo za določen
čas in v njej pišejo.

Ob koncu dneva je potekala
razprava o strategiji, ki je odpr-
la številne dileme: Kaj s strate-
gijo, ki je opredelila razvoj knji-
žničarstva do leta 2010, pa ni
bila uresničena? Ali je možno
izdelati strategijo razvoja sploš-
nih knjižnic brez nacionalne
strategije razvoja vseh vrst
knjižnic? Katere so prioritete?
Kje so ovire? Kdo strategijo
pripravi? Kdo je porok za njeno
izvajanje? Razmišljali so tudi o
potrebi hkratnega akcijskega
plana za realizacijo strategije. V
zaključku razprave je bil sprejet
sklep, da čim prej oblikujejo
delovno skupino za pripravo
strategije.

V petek, 20. maja 2011, je bila
osrednja tema posvetovanja
»Knjižnica kot multikulturno
središče«. Povabljena referent-
ka iz Anglije, Gillian Harris, je

Slika 2: Predstavitve
(<http://www.nsk.hr/savjetovanje2011/galerija-fotografija.html>).

predstavila primere knjižnic v multikulturnih skupnostih, kjer živita dve veliki ali več manjših kulturnih skupin. Tam je lahko angleščina tudi drugi jezik, kar morajo knjižnice upoštevati pri ponudbi vseh storitev in pri pripravi spletnih strani.

Sledilo je vabljen predavanje Ivanke Stričević z Oddelka za bibliotekarstvo Univerze v Zadru »Multikulturna pismenost v knjižnici – temelj interkulturnega dialoga«. Referentka je govorila o terminoloških vprašanjih, pismenosti tega stoletja vključno z multikulturno pismenostjo, ter o pomenski razliki med pojmom *mult-i* in *interkulturnost* ter o tem, da je naloga knjižnice interkulturno vključevanje raznih skupin uporabnikov. Snježana Stanarević z Oddelka za informacijske znanosti Filozofske fakultete v Osijeku je predstavila raziskavo o informacijskih potrebah madžarske manjšine v Osiješko-baranjski županiji. Raziskava je potrdila, da imajo Madžari močno izraženo potrebo po informacijah v materinem jeziku, vendar le-teh ne poiščejo v knjižnici.

Zanimiva je bila tudi predstavitev projekta Fride Biščan, direk-

torice Gradske knjižnice »Ivan Goran Kovačić« iz Karlovca. Projekt bralne kulture »Be Ri« je namenjen tamkaj živečim Slovencem in poteka v sodelovanju s Knjižnico Mirana Jarca iz Novega mesta.

Na posvetovanju je bilo predstavljenih še nekaj drugih primerov dobre prakse: od Avstrijske čitalnice do ameriških koticov. Slednji bi lahko bili prava ideja za pridobitev dodatnih sredstev in opreme ter za razširitev ponudbe prireditev tudi v slovenskih splošnih knjižnicah.

Ob 17.00 smo obiskali Knjižnico »Nikola Zrinski« v Čakovcu in si vodeno ogledali mesto Čakovec.

V soboto, 21. maja 2011, so gostitelji organizirali poldnevni izlet po Zgornjem Medžimurju. Ogledali smo si Državni arhiv v Štrigovi, se popeljali po vinskih poteh do labirintov in zaključili z ogledom mlina na Muri ter vožnjo s splavom.

Druženje s hrvaškimi knjižničarji mi bo ostalo v prijetnem spominu. Na posvetovanju je bilo mogoče izvedeti marsikaj novega. Zanimiv je na primer podatek, da imajo hrvaške knji-

žnice le 11 % včlanjenih prebivalcev (Slovenija 24,7 %), da so hrvaške knjižnice odprte za uporabnike večinoma od 7.00 do 19.00 ure in da sta v veliko knjižnicah zaposleni samo po dve osebi. Zelo so pohvalili vzajemni katalog COBISS, saj česa podobnega hrvaške knjižnice še nimajo. Težave imajo tudi s statistično obdelavo podatkov, saj nimajo enotnega računalniškega programa za izdelavo statistik. To je okoliščina, ki močno ovira izdelavo analiz in pripravo podlag za izdelavo strategije.

Zelo zanimiv je projekt »Imam pravo znati, imam pravo na knjižnico« Hrvaškega društva knjižničarjev, ki poziva svoje člane, da naj s ciljem zagotavljanja prostega dostopa do informacij, vseživljenjskega učenja in boja proti nevednosti, povečujejo javno zavedanje o potrebi po gradnji knjižnic ter ustreznemu financiranju knjižnične dejavnosti v vsaki občini oziroma mestu. Več na: http://www.hkdruštvo.hr/hr/pravo_na_knjiznicu/25.

Posvetovanja hrvaških knjižničarjev sem se udeležila na povabilo gospe Aleksandre Horvat. Udeležbo (potne stroške in bivanje v apartmaju) je krila Narodna in univerzitetna knjižnica v Zagrebu, odsotnost in dnevnicke pa Narodna in univerzitetna knjižnica v Ljubljani.

Nekateri referati so dostopni na spletni strani: <http://www.nsk.hr/savjetovanje2011/izlaganja.html>. Knjižica povzetkov je dostopna v Informacijskem centru za bibliotekarstvo.

Milena Bon
Narodna in univerzitetna knjižnica

ZVEZA BIBLIOTEKARSKIH DRUŠTEV SLOVENIJE
Turjaška 1, 1000 Ljubljana, Tel.: (01) 2001-207, Fax: (01) 2513-052

Informacijska pismenost v visokem šolstvu

Ljubljana, 16. junij 2011

zaključki in priporočila s strokovnega srečanja

Usposabljanje za vseživljenjsko učenje postaja osrednje poslanstvo visokošolskih institucij. Visoke šole in univerze zagotavljajo posamezniku spodbudno aktivno okolje, da se nauči učiti se, da razvija svojo ustvarjalnost in intelektualne zmožnosti sklepanja in kritičnega razmišljanja. To mu omogoča, da lahko nenehno napreduje na svoji življenjski poti kot informiran državljan in član skupnosti.

Zmožnosti informacijske pismenosti razširijo učenje preko meja formalnih učilnic, posameznik je sposoben z znanjem za raziskovalno delo s primarnimi viri in kritično analizo sekundarnih virov sam usmerjati svoja raziskovanja, s tem pa postane tudi bolj odgovoren na vseh področjih svojega delovanja. Informacijska pismenost poveča njegove zmožnosti za vrednotenje, upravljanje in uporabo informacij.

Ali se v Sloveniji zavedamo pomena informacijske pismenosti kot pomembne kompetence visokošolskega diplomanta, informiranega državljana in člana skupnosti?

Zveza bibliotekarskih društev Slovenije je 16. junija 2011 na Biotehniški fakulteti Univerze v Ljubljani organizirala strokovno srečanje z naslovom **Informacijska pismenost v visokem šolstvu**. Udeležence so nagovorili prof. dr. Mihael Jožef Toman, dekan Biotehniške fakultete Univerze v Ljubljani, dr. Stojan Sorčan, generalni direktor Direktorata za visoko šolstvo Ministrstva za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo, ter prof. dr. Karin Stana-Kleinschek, v.d. prorektorice Univerze v Mariboru za raziskovalno dejavnost. Poudarili so pomen informacijske pismenosti, ki je predpogoj za inovativno družbo, uspeh naroda in države ter pomaga pri dvigu kakovosti programov visokega šolstva. Tako kot je v tujini informacijska pismenost pomemben, strateško zastavljen cilj na znanih in pomembnih univerzah, je potrebno tudi v Sloveniji povezati deležnike v pedagoškem procesu, ki bodo vplivali na pospešeni prenos znanj informacijske pismenosti.

Strokovnjaki s področja informacijskega opismenjevanja ter udeleženci srečanja so v referatih ter razpravi ugotavljali, da se informacijsko opismenjevanje v slovenskem visokošolskem prostoru uveljavlja prepočasi, nesistematično in fakultativno.

26

Uveljavljanje informacijske pismenosti kot pomembnega učnega izida visokošolskega izobraževanja mora temeljiti na dolgoročnem strateškem pristopu, ki obsega:

- analize stanja (ocene okolja),
- oblikovanje ključnih strateških dokumentov in pristopov za razvijanje informacijske pismenosti,
- razvijanje strateških partnerstev,
- analize potrebnih virov.

Na strokovnem srečanju je bil predstavljen dokument *Merila in kazalci informacijske pismenosti v visokem šolstvu* (<http://www.zbds-zveza.si/dokumenti/merila-in-kazalci-informacijske-pismenosti-v-visokem-solstvu.pdf>), ki ga je izdala Zveza bibliotekarskih društev. *Merila in kazalci informacijske pismenosti v visokem šolstvu* predstavljajo osnovo za sistematično uveljavljanje informacijske pismenosti v visokošolskih študijskih programih.

Na osnovi ugotovitev strokovnega srečanja predlagamo:

- Merila informacijske pismenosti se naj vključijo kot generične kompetence v opisnike znanj, veščin in kompetenc nacionalnega ogrodja kvalifikacij. Osnovno raven informacijske pismenosti, ki je vključena na ravni 5, bi bilo potrebno nadgraditi z zahtevnejšimi elementi informacijske pismenosti na višjih ravneh. Pri tem je treba izpostaviti kritično vrednotenje informacij in informacijskih virov ter razumevanje in upoštevanje ekonomskih, pravnih, družbenih in etičnih vidikov pridobivanja in uporabe informacij.
- Visokošolski zavodi morajo vključiti informacijsko opismenjevanje v strateške dokumente, v merila kakovosti visokošolskega zavoda, v oblikovanje in izboljševanje študijskih programov ter v procese zagotavljanja pedagoške odličnosti. Pri tem je izredno pomembno, da se tudi pedagoški delavci celovito seznanijo s koncepti in standardi informacijske pismenosti.
- Za uveljavljanje IP so odgovorni pedagogi, študenti, raziskovalci, knjižničarji in druge službe na visokošolskem zavodu (karierni centri, centri za vseživljenjsko izobraževanje, službe za študijske zadeve), zato se naj medsebojno povezujejo in razvijajo strateška sodelovanja.
- Vodstvo visokošolskih ustanov mora spodbuditi sodelovanje med pedagogi in visokoškolskimi knjižničarji pri razvoju in izvajanju učnih načrtov, da bi vključevali elemente informacijske pismenosti (problemsko učenje) in ocenjevanje njihovega razvijanja.
- Takoj je potrebno razviti in okrepiti formalne in neformalne načine izobraževanja izobraževalcev (pedagogov in knjižničarjev) na področjih informacijske pismenosti, visokošolske didaktike, komunikacijskih spretnosti, uporabe IKT itd.
- Spodbujati je potrebno sodelovanje izobraževalcev pri razvijanju vzorčnih modelov (e-učilnica, portal e-gradiv ...) po načelu odprtega dostopa.
- Za učinkovito uveljavljanje informacijskega opismenjevanja je nujno krepiti promocijske aktivnosti med študenti, pedagogi, knjižničarji in drugimi deležniki v visokoškolskem prostoru ter širše.

Dodatne informacije:

Mag. Karmen Stopar
INDOK Oddelka za agronomijo
Biotehniška fakulteta
Univerza v Ljubljani
Tel: 01/3203-160

E-pošta: karmen.stopar@bf.uni-lj.si

Mag. Mirjam Kotar
Predstojnica Osrednje družboslovne knjižnice
Jožeta Goričarja
Fakulteta za družbene vede
Univerza v Ljubljani
Tel: 01/5805-157

E-pošta: mirjam.kotar@fdv.uni-lj.si

Prosojnice, predstavljene na strokovnem srečanju
Informacijska pismenost v visokem šolstvu,
si lahko ogledate na

<http://www.zbds-zveza.si/dokumenti/2011/inf-pismenost.pdf>

Pustite knjižnice pri miru, saj ne razumete njihove vrednosti

Philip Pullman, eden najbolje prodajanih pisateljev, je 20. 1. 2011 spregovoril na zborovanju, ki je bilo organizirano v podporo Oxfordshirskim knjižnicam. Njegov navdihujoč govor z veseljem objavljamo v sodelovanju z openDemocracy.

Ni potrebno, da navajam dejstva, saj vsi prisotni poznamo situacijo. Vlada, v podobi Erica Picklesa, je zmanjšala sredstva, ki jih namenja lokalnim samoupravam, na lokalne oblasti pa je tako preložila odgovornost za varčevanje. Nekatere lokalne oblasti so se odzvale bolj, druge manj navdušeno. Nekatere so se odločile ščititi svojo knjižnično dejavnost, druge pa so jo napadle kot fanatični patriarh Teofil, ki je leta 391 razdejal knjižnico v Aleksandriji in uničil na tisoče knjig.

Tukaj, v Oxfordshiru nam grozi zaprtje 20 od 43 javnih knjižnic. Gospod Keith Mitchell, vodja občinskega sveta, je prejšnji teden za Oxford Times dejal, da so zmanjšanja sredstev neizogibna in povabil vse, naj predlagajo nadomestno rešitev. Kje bi pridobili nadomestna sredstva? Bi žrtvovali skrb za starejše? Ali pa bi morali zmanjšanje občutiti mladi?

Mislim, da ne bi smeli sprejeti njegovega povabila. Ni naše delo, da krčimo usluge. Njegova naloga je, da jih zaščiti.

Ravno tako mislim, da se ne smemo odzvati na noro idejo, da knjižnice lahko ostanejo odprte, če bodo v njih delali prostovoljci. Kakšen nesmišelj. Ali on misli, da je delo knjižničarja tako enostavno in tako brez vsebine, da ga lahko opravlja čisto vsak in v zameno dobi le besedo »hvala« in skodelico čaja? Ali on misli, da je vse, kar knjižničar počne, čiščenje polic? In kdo sploh so ti prostovoljci? Kdo so ti ljudje, katerih življenja so tako prazna, da se njihov čas vleče kot neskončne stepe Centralne Azije in ki nimajo nobenih družin, za katere bi morali skrbeti, nobene službe in sploh nobenih obveznosti in ki so vseeno dovolj bogati, da lahko vsak teden namenijo ure in ure delu, za katerega ne dobijo plačila? Kdo so ti prostovoljci? Poznate koga, ki bi lahko opravljal prostovoljno delo na tak način? Če obstajajo ljudje, ki imajo čas in energijo, da delajo brezplačno za dober namen, verjetno to že počnejo v katerem od dnevnih centrov, ali pa vodijo lokalni nogometni klub, ali pa

morda pomagajo v bolnišnici. Kaj jih bo pripravilo do tega, da bodo to delo opustili in začeli delati v knjižnici?

Problem postane še večji, ker občinski svet upa, da bodo službe za delo z mladimi, ki bodo po naključju tudi izgubile 20 centrov, zapolnili – uganite kdo – prostovoljci. So to isti prostovoljci ali kateri drugi?

Vidite, to je Velika Družba. Mora biti velika, če vsebuje toliko prostovoljcev.

Toda pred očmi teh nevidnih prostovoljcev je denarna nagrada. Kot nam je bilo rečeno, se bodo ljudje, ki želijo rešiti svoje knjižnice, lahko potegovali za nekaj denarja iz državnih sredstev. Očitno moramo sedeti in prositi kot majhni kužki in mahati z repom, ko dobimo svoj grižljaj.

Sprva omenjena vsota sredstev je bila 200.000 funtov. Če to razdelimo med 20 knjižnic, ki jim grozi zaprtje, vsaka dobi 10.000 funtov, kar se meni ne zdi ravno veliko. Ampak seveda denar ne bo enakomerno porazdeljen. Nekatere vloge bodo v prednosti, druge bodo zavrnjene. In tukaj nastopi zanka – znesek se radodarno poveča na 600.000 funtov. Ni več 200.000 funtov. Sedaj je 600.000 funtov. To je zmaga prostovoljcev. Hura za Veliko družbo. »Zadeli« smo še več denarja!

Ampak počakajte trenutek. Teh 600.000 funtov ni namenjenih le knjižnicam. Izkazalo se je, da je to vsota, za katero se bodo potegovali vsi, ki vodijo kar koli. Vsi ti prostovoljci, ki se bodo kot nori potegovali za denar, bodo kmalu porabili teh 600.000 funtov. Dnevni centri, službe za posebne prevoze, tečajji za poučevanje odraslih – povsod zagreti prostovoljci, ki se kot nori potegujejo za denar in preden se zavemo, se denar, namenjen knjižnicam, skrči. Zakaj bi knjižnicam pripadala kar tretjina denarja, namenjena celi Veliki družbi?

Poenostavimo in si za trenutek predstavljamo, da vendarle imamo samo knjižnice. Predstavljajmo si dve skupnosti, ki jima obema grozi zaprtje knjižnice. V eni od njih so ljudje z razkošnimi pokojninami in veliko prostega časa in s številnimi izkušnjami s področja javljanja na razpise,

pridobivanja sredstev in podobnih stvari, tam najdemo širokopasovni internet v vsakem domu, dva avtomobila na vsakem dvorišču, sosedski varnostni sistem v vsaki ulici; vse je zelo dobro organizirano. Všeč so mi takšni ljudje. So hrbtenica mnogih skupnosti. Spoštujem njih in njihovo voljo, da bi naredili nekaj za svoje vasi ter mesta in nikakor jih ne zaničujem.

Prav gotovo imajo določene prednosti, ki jih druga družba, ki sem jo tudi omenil, nima. Kajti tam je veliko brezposelnih in veliko enodružinskih gospodinjev, mladih mam, ki s težavo skrbijo za svoje otroke. Če imajo srečo, imajo počasen računalnik in že zelo načet avto, ki se ga bojijo peljati na tehnični pregled. To so ljudje, ki jim veliko časa in energije za potovanje do centra Oxforda vzame že sama priprava na pot in tudi avtobus ni brezplačen. Lahko si predstavljate. Kateri od teh dveh družb bo uspelo pridobiti denar za svojo knjižnico?

Ampak ena od redkih stvari, ki tem mladim mamam v družbi številka dve dela življenje znosno, je ura pravljic v bližnji knjižnici. Tja grejo lahko s svojimi otroki, tam so na toplem, prostor je čist, varen in prijazen, tam se one in njihovi otroci počutijo dobrodošle. Ampak ali imajo te mame ali pa na primer starejše osebe, ki v tej skupnosti uporabljajo knjižnico, dovolj denarja, dovolj socialne samozavesti, dovolj političnih zvez, administrativnih izkušenj ter prostega časa in energije, da bodo lahko prostovoljci na enakem nivoju kot ljudje v prvi skupnosti? In koliko ljudi si to prostovoljstvo sploh lahko privoščijo, glede na to, da počnejo že toliko drugega.

29

To, kar jaz osebno sovražim pri tej kulturi potegovanja za denarna sredstva, je to, da postavlja eno skupnost, eno skupino, eno šolo nasproti drugi. Če ena zmaga, druga izgubi. To sem vedno sovražil. Pojavljati se je začelo že pred 25 leti, ko sem zapustil učiteljski poklic in takrat sem videl, v katero smer se razvijajo stvari. Na nek način gre za odstop od odgovornosti. Mi izvolimo ljudi, da odločajo o stvareh, toda oni odločati ne želijo, zato si izmislijo ta nesmiseln sistem in potem niso odgovorni za rezultat. »Če bi si skupnost zares želela, bi pripravila boljšo vlogo ... Jaz ne morem narediti nič glede tega ... Moje roke so zvezane.«

Rezultat tega pa je vedno zmaga ene strani in poraz druge. V naprej je predvideno, da se bo to zgodilo. Tako so vsa najhujša tržna načela vne-

sena na področje, ki je bilo do sedaj varno pred njimi, tisti del našega javnega in socialnega življenja, ki ni bil izpostavljen komercialnemu pritisku zmage in poraza, preživetja in smrti, kar je bistvo tržne religije. Kot vsi fundamentalisti, ki so v svoje lepljive roke dobili vzvode politične oblasti, bodo tržni fanatiki ubili vsak človeški in dostojen del javnega življenja. Korak za korakom se bližamo resnici o tržnih fanatikih in njihovih nazorih. Spoznali bomo, da je Karl Marx imel prav, ko je rekel, da bo trg na koncu uničil vse, kar poznamo in vse, kar imamo za varno in trdno. Trg je najmočnejše raztopilo, ki ga pozna zgodovina. »Vse trdno se stopi v zrak,« je rekel. »Vse, kar je sveto, je omadeževano.«

Tržni fundamentalizem, ta norost, ki je okužila človeško raso, je kot pohlepen duh, ki se skriva po sejnih sobah in uradnih prostorih občinskega sveta, od koder se dandanes vodi svet.

V svetu, ki ga poznam, v svetu knjig, založništva in knjigotrštva je nekoč veljalo, da je založnik prebral knjigo in če mu je bila všeč, jo je izdal. Svojo sodbo je naslonil na kvaliteto knjige in na svoj občutek o tem, ali ima avtor v sebi potencial za več knjig. Včasih je bila knjiga prodana v veliko izvodih in včasih ne, vendar to ni bilo pomembno, ker so založniki vedeli, da traja tri ali štiri knjige, preden avtor najde svoj glas in pritegne pozornost javnosti. Bilo je celo nekaj uspešnih založnikov, ki so vedeli, da nekateri njihovi avtorji nikoli ne bodo dobro prodajani, vendar so jih vseeno izdajali, ker jim je bilo všeč njihovo delo. To je bilo človeško delo, ki so ga opravljali ljudje. Šlo je za knjige in ljudje so delali v založništvu ali knjigotrštvu, ker so verjeli, da so bile knjige izraz človeškega duha in hkrati nosilci radosti, tolažbe in razsvetljenja.

Zdaj pa ni več tako, ker je požrešen duh norosti trga prišel v založništvo. Založnike sedaj vodi denar, ne knjige. Pohlepni duh jim šepeta na ušesa: »Zakaj izdajate dela tega človeka? On ne proda dovolj knjig. Poglejte na ta seznam lani izdanih knjig: več kot polovica od njih niso bile uspešnice. Letos pa morate izdajati le uspešnice. Zakaj izdajate dela te ženske? Ona pritegne le majhno število ljudi. Manjšine pa niso dobre za nas. Naš cilj je podvojen zaslužek pri vsaki izdani knjigi.«

Odločitve so torej sprejete zaradi napačnih razlogov. Človeško veselje in zadovoljstvo se izgubljata. Knjig se ne izdaja zato, ker so dobre,

ampak zato, ker so podobne knjigam, ki so trenutno na seznamu najbolj prodajanih knjig. Edino merilo je zaslužek.

Pohlepni duh je povsod. To podjetje ne prinaša dovolj denarja – porušimo ga in zgradimo stanovanjski blok. Stanovanja ne prinašajo dovolj denarja – uničimo jih in namesto njih postavimo hotel. Hotel ne prinaša dovolj denarja – zravnamo ga s tlemi in postavimo velik kompleks kino dvoran. Kino ne prinaša dovolj denarja – porušimo ga in namesto njega zgradimo nakupovalno središče.

Pohlepni duh dobro razume dobiček. Ampak to je tudi vse, kar razume. Ne razume pa podjetij, ki ne ustvarjajo dobička, ker pač niso ustvarjena za dobiček, ampak za to, da naredijo kaj drugega. On na primer sploh ne razume knjižnic. Koliko denarja je to področje prineslo v lanskem letu? Zakaj niste zaračunavali višjih kazni? Zakaj ne zaračunavate za članske izkaznice? Zakaj ne bi plačali za vsako iskanje po katalogu? Veliko več bi morali zaračunati za rezervacijo gradiva. Kaj je na tistih knjižnih policah tam? Filozofija? In koliko ljudi je pogledalo tja prejšnji teden? Trije? Spraznite te police in jih napolnite z biografijami slavnih oseb.

Pohlepni duh misli, da je to vse, za kar knjižnice so.

Seveda Oxfordshirskega občinskega sveta ne krivim za celoten propad socialne dostojnosti po vsem zahodnem svetu. Njihova pooblastila so velika, njihova oblast je strah vzbujajoča, toda spet ne tako strah vzbujajoča. Krivda za naš sedanji položaj gre še dlje nazaj in celo višje kot do glavnega urada, ki ga ima trenutno v rokah gospod Keith Mitchell. Gre še višje in bolj nazaj kot do velikega, da ne rečem mogočnega, Erica Picklesa. Da bi našli pravi izvor te situacije, bi morali iti na dolgo pot v času nazaj in narediti prvi postanek v Chicagu, domu znane šole *Chicago School of Economics*, ki je zahtevala neomejeno svobodo trga in čim manj vpliva vlade.

Nato gremo lahko še malo dlje nazaj, na konec 19. stoletja, in si ogledamo ideje o znanstvenem menedžmentu, ideji Fredericka Taylorja, ki pravi, da lahko dosežemo večjo storilnost pri zaposlenem, če njegovo delo razdelimo na majhne dele in izmerimo, koliko časa je potreboval za vsak del. Tako pride do transformacije človeškega dela v mehansko množično produkcijo.

In lahko gremo še nazaj, v čas daleč pred zabeleženo zgodovino. Osnovni vir sedanje situacije je verjetno težnja v nekaterih izmed nas, del naše psihološke dediščine od davnih prednikov, to je težnja po iskanju skrajnih rešitev, absolutnih resnic in abstraktnih odgovorov. Vsi fanatiki in fundamentalisti delijo to težnjo, ki je tako tuja in neprijetna za nas ostale. Teorija pravi, da morajo narediti tako-in-tako in to res počnejo, ne da bi se zmenili za človeške posledice, socialne stroške, grozno škodo za vse, kar je dostojno in človeško.

Bojim se, da bodo takšni ali drugačni fundamentalisti vedno z nami. Moramo pa jih obdržati čim dlje od vzvodov oblasti.

Rad bi povedal še nekaj o svojem osebnem odnosu do knjižnic. Očitno g. Mitchell misli, da pisatelj, ki zagovarjamo knjižnice, to počnemo samo zaradi lastnega interesa – denarja. Mislim sem, da gre javni diskurz skozi veliko argumentov, preden se spusti na raven osebne zlorabe. Če g. Mitchell to počne že tako zgodaj v razpravi, je to zanesljiv znak, da nima veliko upanja za preostali del tega primera.

Ne, g. Mitchell, ne gre za denar. Jaz to delam iz ljubezni.

Še vedno se spominjam svoje prve knjižnične izkaznice. Bil je okoli leta 1957. Moja mama me je peljala v javno knjižnico blizu ulice *Battersea Park Road* in me vpisala. Bil sem navdušen. Koliko knjig so imeli in lahko sem si izposodil, katero koli sem želel! Spominjam se prvih knjig, ki sem si jih izposodil in se zaljubil vanje: the Moomin books od Tove Jansson; francoski otroški roman z naslovom *A Hundred Million Francs*. Zakaj so mi bile všeč? Zakaj sem jih bral vedno znova in znova in si jih večkrat izposojal? Ne vem. Kakšno darilo je to za otroka, kakšna možnost za raziskovanje ljubezni do knjig in oseb v njih, postaneš lahko njihov prijatelj in deliš njihove dogodivščine v svoji lastni domišljiji.

In blažena zasebnost vsega tega! Nihče drug ti ni na poti, nihče drug niti ne ve, kaj se dogaja v tem čudovitem prostoru, ki se odpre med bralcem in knjigo. Ta odprt demokratičen prostor, poln vznemirjenj, razburjenja in strahu, poln začudenja, kjer tvoja lastna čustva in ideje pridejo nazaj k tebi pojasnjene, večje, čistejše in ovrednotene. Ti si prebivalec tega velikega

demokratičnega prostora, ki se odpre med teboj in knjigo. In ustanova, ki ti je to omogočila, je javna knjižnica. Ali je sploh možno oceniti moč takega darila?

Nekje v skupnostih Blackbird Leys, Berinsfield, Botley, Benson in Bampton, če med skupnostmi, ki bodo izgubile svoje knjižnice, imenujem le tiste, ki se začnejo na črko B, nekje v vsaki od njih so ravno zdaj otroci, ravno takšni kot jaz v tistih letih, otroci, ki morajo še ugotoviti, da so tudi oni prebivalci republike branja. Ta dar pa jim lahko dajo edino javne knjižnice.

Nekoliko kasneje, ko smo živeli v severnem Walsu, je bila tam potujoča knjižnica, ki je potovala po vaseh in je prišla k nam vsakih štirinajst dni. Mislim, da sem bil takrat star okoli 16 let. Nekega dne sem opazil roman, katerega naslovnica me je pritegnila, zato sem jo vzel v roke, ne da bi poznal avtorja. Naslov je bil *Balthazar*, avtor pa je bil Lawrence Durrell. Balthazar je bila le ena od štirih knjig v tetralogiji z naslovom *The Alexandria Quartet* – pa smo spet pri Aleksandriji – in to je bila v tistem času zelo pomembna in visoko cenjena zbirka knjig. Sedaj temu ni več tako, ampak moja navada ni, da bi blatil tisto, kar sem imel nekoč rad. Zaljubil sem se v knjigo *Balthazar* in v ostale tri, *Justine*, *Mountolive* in *Clea*. Oboževal sem zgodbe o bogatih, svetovljanskih in umetniških ljudeh, ki so imeli afere in so govorili o svojem življenju in umetnosti in o stvareh v tistem lepem mestu. Še eno veliko darilo, ki mi ga je dala javna knjižnica.

Potem sem prišel v Oxford kot dodiplomski študent in vsa bogastva knjižnice *Bodleian Library*, ene od največjih knjižnic na svetu, so se mi odprla – teoretično. V resnici si nisem upal niti

31 vstopiti. Bil sem prestrašen zaradi njene veličine. Teh občutkov se nisem znebil še dolgo po tem, ko sem že odrasel. Knjižnica, ki sem jo uporabljal kot študent, je bila stara javna knjižnica, ki se je nahajala za to veliko stavbo. Če to bere kdo, ki je tako star kot jaz, se je morda spomni. Nekega dne sem videl knjigo avtorja, za katerega sem prvič slišal, to je bil Frances Yates, knjiga pa je imela naslov *Giordano Bruno and the Hermetic Tradition*. Bral sem jo ves prevzet in navdušen. Spremenila mi je življenje oziroma vsaj intelektualno smer, v katero sem potoval. Vsekakor je spremenila moj prvi roman, ki sem ga sestavljal, namesto da bi se učil za zaključne izpite. To je bilo znova odkritje, ki mi je spremenilo življenje, omogočeno pa je bilo zaradi veli-

kega prostora s številnimi knjigami, v katerem sem lahko svobodno krožil in si izposodil katero koli od teh knjig.

Zadnji spomin pa je izpred le nekaj let; za knjigo, ki jo pišem, *The Book of Dust*, sem poskušal izvedeti, kje vse v Oxfordu tečejo reke in potoki. Šel sem v Centralno knjižnico in tam s pomočjo razgledanih knjižničarjev našel stare zemljevide, ki so mi pokazali natanko to, kar sem želel izvedeti. Prefotokopiral sem jih in sedaj so pritrjeni na mojo steno, kjer lahko vidim ravno to, kar želim vedeti.

Naj se še enkrat vrnem k javnim knjižnicam. Ja, pišem knjigo g. Mitchell in ja, upam, da bom z njo nekaj zaslužil. Ampak ne hvalim javnih knjižnic zaradi tega. Javne knjižnice imam rad zato, ker so mi veliko dale v različnih obdobjih življenja – ko sem bil še otrok, ko sem bil študent in ko sem bil odrasel. Rad jih imam, ker nas njihova prisotnost spominja, da so stvari, višje od zaslužka, stvari, o katerih profit ničesar ne ve, stvari, ki imajo moč, da zbegajo pohlepnega duha fundamentalističnega trga, stvari, ki se borijo za državljansko spodobnost in javno spoštovanje do domišljije, znanja in vrednosti preprostega užitka.

Zaradi tega jih imam rad in ravno tako jih imajo radi prebivalci krajev Summertown, Headington, Littlemore, Old Marston, Blackbird Leys, Neithrop, Adderbury, Bampton, Benson, Berinsfield, Botley, Charlbury, Chinnor, Deddington, Grove, Kennington, North Leigh, Sonning Common, Stonesfield, Woodcote.

In Battersea.

In Alexandria.

Pustite knjižnice pri miru. Sploh ne poznate vrednosti tega, o čemer odločate. Knjižnice so predragocene, da bi jih uničili.

Prevod članka: »Leave the libraries alone. You don't understand their value.«

Spletni naslov: <http://falseeconomy.org.uk/blog/save-oxfordshire-libraries-speech-philip-pullman>

Prevedla Manca Ratković

Fani Pahovnik razstavlja v MKI

Mestna knjižnica Izola je skoraj pred letom dni razstavljala olja in akvarele v svetlih barvah, ki prikazujejo rože, divje živali, gozdove ... Naslikala jih je gospa FANI PAHOVNIK iz Zgornje Savinjske doline, točneje iz vasi Rečica pri Savinji. Ob njeni razstavi, ki je prepotovala skoraj pol Slovenije, da je prišla k nam v Izolo, smo ji zastavili nekaj vprašanj, na katera je rada odgovorila.

MKI: Gospa Fani, bi nam za začetek povedali, od kod prihajate in kje ste izvedeli za možnost razstavljanja v naši knjižnici?

FP: Prihajam iz Zgornje Savinjske doline. Rodila sem se na sončni strani Alp blizu Logarske doline. Trenutno živim v mirni vasi imenovani Rečica ob Savinji. Za možnost razstavljanja pri vas sem zvedela na moji razstavi slik v Gornjem Gradu, od Mojce Semprimožnik, ki je že razstavljala pri vas v Izoli.

MKI: Povejte nam prosim kaj o svojem kraju!

FP: Kraj leži na prisojni ravnici pri Golteh, v bližini Mozirja. Okolica je odmaknjena od glavne ceste in naravno zelo ohranjena. Kot nalašč za zdravo življenje in sprehode po neokrnjeni naravi. Ta kraj materialistični negativizmi še niso pokvarili.

MKI: Je to vaša prva slikarska razstava ali ste že kje prej razstavljali?

FP: Zadnja leta se bolj intenzivno ukvarjam z slikarstvom in tudi čedalje pogosteje razstavljam, zaenkrat še v domačih krajih. Namen imam razstavljati po celotni Sloveniji in tudi izven nje.

MKI: Povejte nam prosim, od kdaj se ukvarjate s slikarstvom in kaj vas je k temu spodbudilo? Kje ste se naučili slikanja, ste morda hodili na likovne tečaje, ste samouk?

FP: S slikarstvom sem se začela resno ukvarjati že v srednji šoli. Obiskovala sem Gimnazijo pedagoške smeri, kjer je profesor likovne umetnosti g. Lorenčak ugotovil moj talent v slikanju in mi ga pomagal razvijati. To je bil tudi razlog za moj vpis na Likovno akademijo v Ljubljani, smer slikarstvo, kjer so me izmed 250-ih vpisanih izbrali prvo.

MKI: Gospa Fani, vi slikate zelo različne motive, od aktov, tihožitij, pokrajin, do gozdnih živali in rož ... Bi nam povedali, zakaj ste se odločili za take motive, kaj vas je k njim pritegnilo?

FP: Še vedno sem mnenja, da sem se rodila na najlepši kmetiji pod Alpami. Odraščala sem v naravi, se igrala na travnikih in nabirala rože za

mamo. Ker še nismo imeli televizije, smo bili eno z naravo. Fascinirala me je njena lepota, zato nadvse rada upodabljam prav njo. Že od nekdaj so mi všeč Evropski impresionisti. Poklon edini slovenski slikarki Ivani Kobilci, ki ji je v takratnem času uspelo priti v sam evropski vrh umetnikov. Še vedno so slovenski impresionisti najboljši, všeč pa mi je tudi Dora Plestenjak.

MKI: Pri vas prevladujejo svetle barve. Ste vesele narave? Ali ste kdaj narisali kakšno temno sliko?

FP: Sem zelo vesele narave, še posebno pa po težki operaciji, ki sem jo prestala pred leti v bolnišnici Celje. Zavedam se, da je živeti nekaj najlepšega, oz. je čudež, ki ga je potrebno neizmerno spoštovati in ceniti. Za negativizem, melanholijo ter sovraštvo ni časa, zato še posebej rada upodabljam slike s pozitivnim pridihom.

MKI: Kakšno tehniko uporabljate pri slikanju? So to oljne barve, akrili, slikate na papir, na platno? Ste kdaj risali akvarele?

FP: Večinoma uporabljam tehniko z oljem na platno - pastozni namazi. Čedalje bolj pa so mi všeč akvareli na papir. Akrilov se izogibam, ker dajejo umeten izgled. V prihodnosti pripravljam razstavo slik z zelo čustvenim pridihom pod naslovom »MIDVA«, kjer bom uporabila oljne barve na platno z lazurno akvarelno tehniko.

MKI: Ustvarjate v naravi ali doma v ateljeju? Imate delavnico, atelje, ali se pri slikanju prilagajate domačim razmeram, slikate morda v dnevnici sobi ali kuhinji...?

FP: Veliko slikam v naravi. Doma imam tudi atelje. Ker imam veliko družino, slikam tudi v kuhinji ob štedilniku. Največkrat držim v rokah čopič in kuhljo hkrati.

MKI: Ste vključeni v kakšno slikarsko društvo?

Se morda ukvarjate še s kakšnim hobijem? Ste zaposleni in kje, ali ste upokojeni?

FP: Vključena sem v turistično in kulturno društvo kraja. Sodelujem pri razstavah in scenografsko pri igradah. Imam redne stike z umetniki Zgornje Savinjske doline. Moja nuja in hobi obenem so moji trije otroci, ukvarjam se s prenavljanjem starega pohištva ter obnavljam prečudovito zapuščeno kmetijo tik pod Raduho. Več let sem bila zaposlena v Tekstilni tovarni Prebold. Tu sem opravljala delo kolorista v razvoju. Igrala sem se z raznimi barvnimi kombinacijami in dizajnom za tekstilo metražo. Veliko sem službeno potovala po Evropi (Milano, Pariz, München ...) na sejme mode. Po Sloveniji sem aranžirala izložbe petnajstih butikov in organizi-

rala modne revije. Po stečajju TT-Prebold sem rodila in ostala doma. Ustvarjala sem samostojno, po težki operaciji pa čakam na invalidsko upokojitev in med tem veliko ustvarjam.

MKI: Kdaj najraje slikate in kdaj sploh najdete čas za slikanje?

FP: Čas za slikanje težko najdem. Slikam najraje v dopoldanskem času, ko so otroci po šolah.

MKI: Ali radi zahajate v vašo knjižnico? Ali radi berete in po katerih knjigah najraje segate?

FP: Rada berem, vendar premalo, ker mi čas tega ne dopušča. Nadvse rada berem knjige z globoko psihološko vsebino, literaturo za sprostitev, potopise itd. Nazadnje sem prebrala Trstenjakovo knjigo Človek v ravnotežju ter Legende Hiawata od Schoolcraft-a. Med domačimi pisatelji najraje berem Ivana Tavčarja.

MKI: Kaj vam pomeni ustvarjanje? Je to izražanje same sebe ali beg od resničnosti? Ali morda kaj drugega?

FP: Ustvarjanje je izziv s samim sabo ter z lastno domišljijo. Ustvarjanje je zame kot najlepša pesem, kot najtoplejši objem, kot otroški smeh ... Je zatočišče kamor se zateče moja duša s katero s pomočjo ustvarjanja zaidem v lastni raj, to je kraj, kjer ni sovražnikov, kjer je svoboda brez bojazni in strahu pred hudobijo in človeškim zlim.

MKI: Kaj na svetu najraje počnete in kaj/koga imate najraje?

FP: Sem družinski človek in lastna družina mi pomeni vse na svetu. Edina moja želja je, da bi jim lahko čim dlje stala ob strani v vsem kar jih še čaka. Če bi se še enkrat v življenju morala odločati o poklicu, bi izbrala poklic vzgojiteljice. Neznansko uživam tudi v družbi drugih otrok, zato ker se jih človeška pokvarjenost še ni dotaknila.

MKI: Bi nam radi za konec sporočili kakšno misel?

FP: MARIE STILKIND:

Včerajšnji dan je minil.

Jutrišnjega morda nikoli ne bo.

Obstaja le čudež tega trenutka.

Užij ga, saj je darilo.

Želela bi, da bi se ljudje zavedali vsake minute življenja in s tem bili eden do drugega bolj spoštljivi in razumevajoči. Da bi zlo zavedno umrlo.

MKI: Gospa Fani, zahvaljujemo se vam za pogovor in vam želimo še veliko veselja pri ustvarjanju slik in kombiniranju barv.

FP: Hvala tudi vam.

Špela Pahor
Mestna knjižnica Izola

OBVESTILO AVTORJEM

Knjižničarske novice so informativni bilten, ki seznanja slovenske knjižnične delavce s tekočimi dogajanji in novostmi v stroki. Objavlja strokovne članke, poročila s strokovnih posvetovanj, srečanj in sestankov, prispevke o pomembnih dogodkih in novostih v knjižnicah, prispevke o projektih, v katerih sodelujejo knjižnice, intervjuje, mnenja in ocene, spominske in podobne zapise, obvestila in razpise ter obvestila o prireditvah, posvetih in drugih strokovnih dogodkih.

Navodila za pripravo prispevkov

Jezik objavljenih prispevkov je praviloma slovenski, v skladu z odločitvijo uredništva, pa tudi angleški. Avtorji morajo uredništvu poslati jezikovno pravilno besedilo. Prejetih tekstov uredništvo ne lektorira. Avtor tudi v celoti odgovarja za vsebino prispevka. Avtorsko pravico do objavljenih prispevkov ima izdajatelj publikacije, avtor obdrži moralne avtorske pravice.

Naslov prispevka mora biti kratek in jasen, dopolni se lahko s podnaslovom. Pri poročilih s strokovnih posvetovanj in drugih srečanj naj bodo v naslovu/podnaslovu prispevka navedeni naslov posvetovanja oziroma srečanja ter kraj in datum dogodka.

Pod naslovom naj bo naveden avtor prispevka (oziroma avtorji), in sicer vedno v polni obliki (ime in priimek). Če je avtorjev več, naj sami določijo vrstni red imen avtorjev. Poleg imena avtorja je treba navesti tudi sedež ustanove, kjer je avtor prispevka zaposlen ali ime fakultete, če je študent, ter elektronski naslov avtorja. Tudi pri večjem številu piscev je treba pri vsakem posamezniku navesti vse zahtevane podatke. Pri citiranju virov naj avtorji upoštevajo navodila revije Knjižnica. Dolžina prispevka naj ne presega 20.000 znakov (vključno s presledki).

Prispevek lahko poleg teksta vsebuje tudi slike (preglednice, diagrame, fotografije ipd.). Vsaka slika naj ima zaporedno številko in naslov. Če avtor slik ne vključi v besedilo prispevka, naj bo v njem jasno označeno, katera slika sodi na določeno mesto v tekstu. Pri vsaki sliki je treba navesti tudi njeno avtorstvo (avtor je lahko pisec prispevka ali kdo drug). Pri portretni fotografiji je potrebno navesti tudi imena oseb v polni obliki (ime in priimek), in sicer z začetno navedbo "Od lepe proti desni:... ". Avtor prispevka mora uredništvu predložiti pisne izjave oseb na portretni fotografiji, da se strinjajo z javno objavo fotografije v Knjižničarskih novicah. Slikovno gradivo lahko avtorji priložijo tudi v JPG ali PNG formatu.

Z oddajo prispevka uredništvu se šteje, da avtor soglaša z objavo svojega prispevka v tiskani in elektronski obliki Knjižničarskih novic.

Pošiljanje prispevkov

Prosimo, da članke in prispevke pošljete uredništvu publikacije v elektronski obliki, in sicer na naslov icb@nuk.uni-lj.si. Prispevkov ne honoriramo!

Uredništvo Knjižničarskih novic

ISSN 0353-9237

Izdala in založila: Narodna in univerzitetna knjižnica, Turjaška 1, 1000 Ljubljana

Za knjižnico: Mateja Komel Snoj

Odgovorna urednica: Damjana Vovk (e-pošta: icb@nuk.uni-lj.si)

Uredniški odbor: Tomaž Bešter, Irena Kavčič, Daša Pokorn, mag. Darija Rozman

Fotografija na naslovnici: Milan Štupar (Johann Jansson: Danubis, fluvius Europae maximus, a fontibus ad ostia, 1656)

Naklada: 400 izvodov

Tisk: COLLEGIUM GRAPHICUM d.o.o. Ljubljana

Naročila in odpovedi tiskane in elektronske oblike Knjižničarskih novic: icb@nuk.uni-lj.si oz. tel. št. 01/2001-176

Naročnina za leto 2011: 50,00 EUR za tiskano obliko & 1 brezplačen dostop do elektronske oblike, 30,00 EUR za dostop do elektronske oblike

